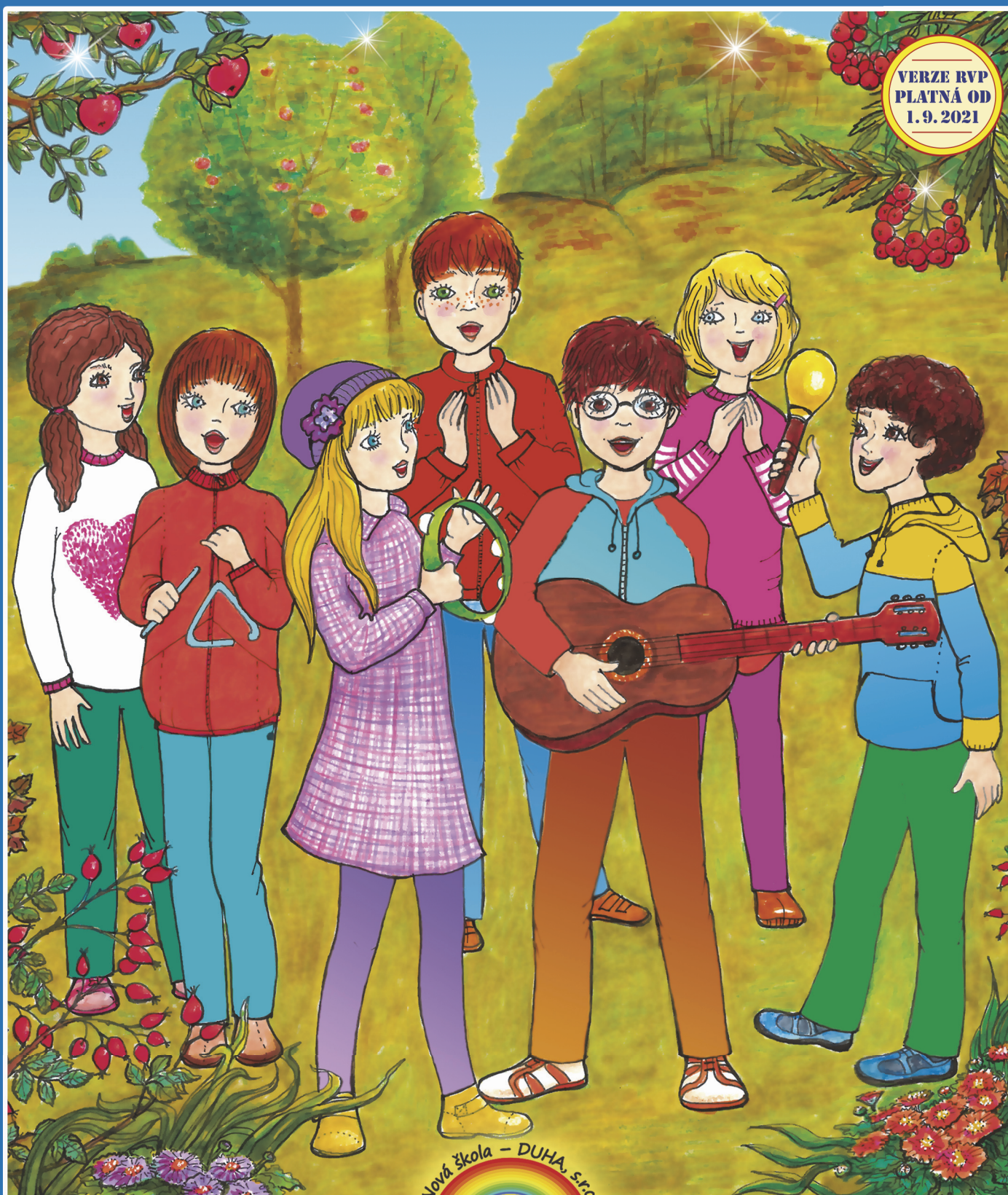

Metodický průvodce k učebnici Hudební výchova 4

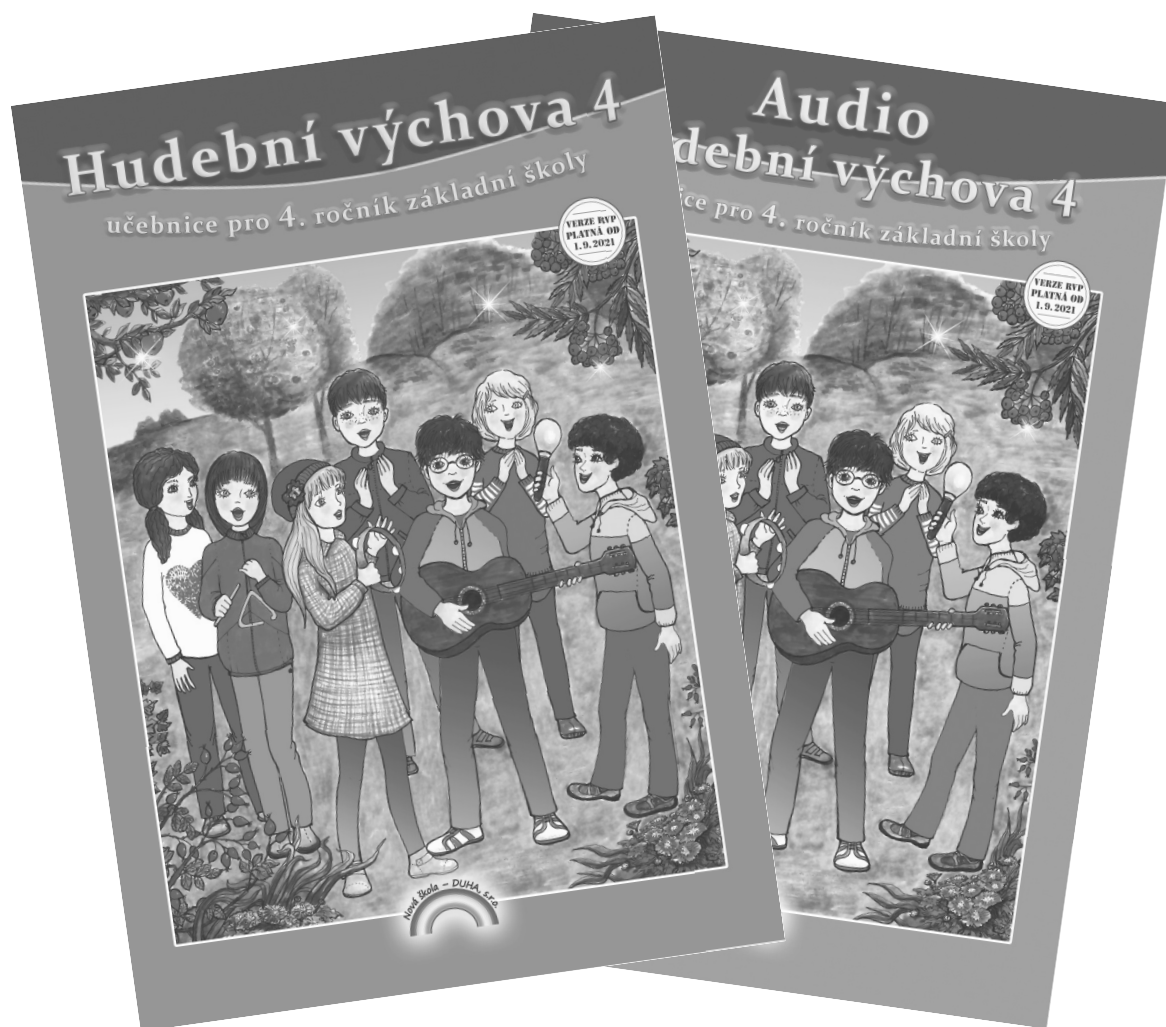

VERZE RVP
PLATNÁ OD
1.9.2021

Nová škola - DUHA, s.r.o.

Lenka Andrýsková, Eva Chomoucká

METODICKÝ PRŮVODCE K HUDEBNÍ VÝCHOVĚ 4

nakladatelství Nová škola – Duha

OBSAH

1. Úvod	3
2. RVP pro ZV – vybraná část: 5.7 Umění a kultura	4
3. HV – vzdělávací obsah vzdělávacího oboru – 1. stupeň ZŠ – očekávané výstupy, učivo	5
• Očekávané výstupy – 1. období	5
• Minimální očekávané výstupy 1. období.....	5
• Očekávané výstupy – 2. období.....	6
• Minimální očekávané výstupy 2. období.....	6
Učivo	
• Vokální činnosti.....	6
• Instrumentální činnosti.....	6
• Hudebně-pohybové činnosti	7
• Poslechové činnosti.....	7
Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru – 1. stupeň ZŠ – jednotlivé části	7
4. Dramatická výchova (dramatické hry a náměty)	12
5. Hra na nástroje Orffova instrumentáře	13
6. Obsah jednotlivých hodin	15
7. Metodické pokyny k jednotlivým kapitolám	16

1. ÚVOD

Metodický průvodce k učebnici Hudební výchova 4 obsahuje několik částí, ve kterých se snaží shrnout a popsat vše, co s výukou hudební výchovy souvisí. V nejobsáhlejší části (od strany 15) nabízí náměty na práci s dětmi v jednotlivých hodinách a dále rozvíjí úkoly a náměty z učebnice. V úvodu se metodický průvodce ale také zabývá charakteristikou vzdělávací oblasti, popisuje obsah, očekávané výstupy a učivo, obsahuje nabídku dechových a rytmických cvičení, ukazuje možnosti dramatické výchovy v rámci hudební výchovy.

2. RVP PRO ZV – VYBRANÁ ČÁST: 5.7 UMĚNÍ A KULTURA

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast **Umění a kultura** umožňuje žákům jiné než pouze racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence – umění a kulturu; kulturu jako procesy i výsledky duchovní činnosti umožňující chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence, i jako neoddělitelnou součást každodenního života (kultura chování, oblékání, cestování, práce); umění jako proces specifického poznání a dorozumívání, v němž vznikají informace o vnějším a vnitřním světě a jeho vzájemné provázanosti, které nelze formulovat a sdělovat jinými než uměleckými prostředky.

Vzdělávání v této oblasti přináší umělecké osvojování světa, tj. osvojování s estetickým účinkem. V procesu uměleckého osvojování světa dochází k rozvíjení specifického citění, tvořivosti, vnímavosti jedince k uměleckému dílu a jeho prostřednictvím k sobě samému i k okolnímu světu. Součástí tohoto procesu je hledání a nalézání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat, schopnosti vcítit se do kulturních potřeb ostatních lidí a jimi vytvořených hodnot a přistupovat k nim s vědomím osobní účasti. V tvořivých činnostech jsou rozvíjeny schopnosti nonverbálního vyjadřování prostřednictvím tónu a zvuku, linie, bodu, tvaru, barvy, gesta, mimiky apod.

V etapě základního vzdělávání je oblast **Umění a kultura** zastoupena vzdělávacími obory **Hudební výchova** a **Výtvarná výchova**. Vzdělávací oblast lze rozšířit o doplňující vzdělávací obor **Dramatická výchova**, který je na úrovni školního vzdělávacího programu možné realizovat formou samostatného vyučovacího předmětu, projektu, kurzu, začleněním do jiného předmětu apod.

Na 1. stupni základního vzdělávání se žáci seznamují prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a s jazykem hudebního a výtvarného umění, ale také umění dramatického a literárního. S nimi se učí tvořivě pracovat, užívat je jako prostředky pro sebevyjádření. Poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat a výpovědi sdělované uměleckým dílem rozpoznávat a interpretovat.

Hudební výchova vede žáka prostřednictvím *vokálních, instrumentálních, hudebně-pohybových a poslechových činností* k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe obsahovými doménami hudební výchovy.

Hudební činnosti jako činnosti vzájemně se propojující, ovlivňující a doplňující rozvíjejí ve svém komplexu celkovou osobnost žáka, především však vedou k rozvoji jeho hudebnosti – jeho hudebních schopností, jež se následně projevují individuálními hudebními dovednostmi – sluchovými, rytmickými, pěveckými, intonačními, instrumentálními, hudebně-pohybovými, hudebně tvořivými a poslechovými.

Prostřednictvím těchto činností žák může uplatnit svůj individuální hlasový potenciál při sólovém, skupinovém i sborovém zpěvu, své individuální instrumentální dovednosti při souborové hře a doprovodu zpěvního projevu, své pohybové dovednosti při tanci a pohybovém doprovodu hudby a v neposlední řadě je mu dána příležitost „interpretovat“ hudbu podle svého individuálního zájmu a zaměření.

- Obsahem *Vokálních činností* je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků.
- Obsahem *Instrumentálních činností* je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci.
- Obsahem *Hudebně-pohybových činností* je ztvárnění hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest.
- Obsahem *Poslechových činností* je aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat.

Výtvarná výchova pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy, které jsou nezastupitelným nástrojem poznávání a prožívání lidské existence. Tvořivý přístup k práci s nimi při tvorbě, vnímání a interpretaci vychází zejména z porovnávání dosavadní a aktuální zkušenosti žáka a umožňuje mu uplatňovat osobně jedinečné pocity a prožitky.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti Umění a kultura

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace;
- chápání umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence; k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot;
- spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností;
- uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince; k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života;
- zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápání procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě.

3. HUDEBNÍ VÝCHOVA

– VZDĚLÁVACÍ OBSAH VZDĚLÁVACÍHO OBORU – 1. STUPEŇ ZŠ

– OČEKÁVANÉ VÝSTUPY A UČIVO

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- **HV-3-1-01** zpívá v jednohlase
- **HV-3-1-02** rytmizuje a melodizuje jednoduché texty
- **HV-3-1-03** využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře
- **HV-3-1-04** reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie
- **HV-3-1-05** rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- **HV-3-1-06** rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně-instrumentální

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- **HV-3-1-01p** zpívá jednoduché písně v rozsahu kvinty
- **HV-3-1-02p** správně a hospodárně dýchá a zřetelně vyslovuje při rytmizaci říkadél i při zpěvu
- **HV-3-1-04p** reaguje pohybem na tempové a rytmické změny
- **HV-3-1-05p** rozliší sílu zvuku – pozorně vnímá jednoduché skladby

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- **HV-5-1-01** zpívá v jednohlase či dvojhase v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- **HV-5-1-02** realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- **HV-5-1-03** využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- **HV-5-1-04** rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby
- **HV-5-1-05** vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace
- **HV-5-1-06** rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků
- **HV-5-1-07** ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

- **HV-5-1-01p** zpívá písně v přiměřeném rozsahu k individuálním schopnostem
- **HV-5-1-02p**, **HV-5-1-07p** propojí vlastní pohyb s hudbou
- **HV-5-1-03p** doprovodí spolužáky na rytmické hudební nástroje
- **HV-5-1-06p** odliší tóny podle výšky, síly a barvy – pozorně vnímá znějící hudbu různých skladeb – správně hospodaří s dechem při interpretaci písní – frázování

Učivo

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

- **pěvecký a mluvní projev** – pěvecké dovednosti (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv), hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu
- **hudební rytmus** – realizace písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu
- **dvojhlas a vícehlas** – prodleva, kánon, lidový dvojhlas apod.
- **intonace, vokální improvizace** – diatonické postupy v durových a mollových tóninách (V., III. a I. stupeň, volné nástupy VIII. a spodního V. stupně apod.), hudební hry (ozvěna, otázka–odpověď apod.)
- **záznam vokální hudby** – zachycení melodie písně pomocí jednoduchého grafického vyjádření (např. linky), nota jako grafický znak pro tón, zápis rytmu jednoduché písně, notový zápis jako opora při realizaci písně

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- **hra na hudební nástroje** – reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře, zobcových fléten, keyboardů apod.
- **rytmizace, melodizace a stylizace, hudební improvizace** – tvorba přede her, meziher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu, ostinato, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka–odpověď), jednodílná písňová forma (a–b)
- **záznam instrumentální melodie** – čtení a zápis rytmického schématu jednoduchého motivku či tématu instrumentální skladby, využití notačních programů

HUDEBNĚ-POHYBOVÉ ČINNOSTI

- **taktování, pohybový doprovod znějící hudby** – dvoudobý, třídobý a čtyřdobý takt, taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance
- **pohybové vyjádření hudby a reakce na změny v proudu znějící hudby** – pantomima a pohybová improvizace s využitím tanečních kroků
- **orientace v prostoru** – utváření pohybové paměti, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- **kvality tónů** – délka, síla, barva, výška
- **vztahy mezi tóny** – souzvuk, akord
- **hudební výrazové prostředky a hudební prvky s výrazným sémantickým nábojem** – rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), zvukomalba, metrické, rytmické, dynamické, harmonické změny v hudebním proudu
- **hudba vokální, instrumentální, vokálně-instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj**
- **hudební styly a žánry** – hudba taneční, pochodová, ukolébavka apod.
- **hudební formy** – malá písňová forma, velká písňová forma, rondo, variace
- **interpretace hudby** – slovní vyjádření (jaká je to hudba a proč je taková)

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru – 1. stupeň ZŠ – jednotlivé části

Hlas – hlasový výcvik

Hlasovému výcviku věnujeme prostor v každé hodině hudební výchovy. Nejprve vždy v úvodu hodiny asi 5 minut a následně celou hodinu důsledně dbáme na dodržování nacvičených hlasových dovedností a tvoření návyků. Hlasová cvičení by měla mít ustálenou podobu, neměníme je každou hodinu. Po úplném zvládnutí daného cvičení je nahradíme cvičením náročnějším.

Hlasová cvičení se skládají ze čtyř částí, během hodiny by se měl vyučující věnovat všem čtyřem, vytváříme dovednosti, které by se měly stát postupně v průběhu školní docházky trvalým návykem:

- a) správné dýchání** – učit děti nejen správně dýchat, ale i správně nadechovat v průběhu písňe – na správném místě. S touto dovedností úzce souvisí dovednost z 1. ročníku – správně při zpěvu sedět/stát.
- b) tvoření tónu** – stěžejní je nácvičení hlavového tónu, který jsme zahájili již v 1. ročníku nácvičením na slabiku ku-ku. Nezapomínejme, že musíme vždy začínat nahoře (c^2 a výše) a sestupovat o několik tónů podle pokročilosti dětí. Zpočátku volíme slabiky, které podporují hlavovou rezonanci (mu, nu, mo, no). Také by již děti měly umět z 1. ročníku zpívat polohlasem a zpívat „brumendo“ (zpěv s otevřenými ústy na zadopatrové n). Ve druhém ročníku dále procvičujeme dovednost správného otevírání úst zvláště při výslovnosti samohlásek, trénujeme výslovnost koncovek. Novou dovedností pro 2. ročník je správné frázování.

Frázování – nádech, který přeruší proud zpěvu, je možný pouze na konci hudební nebo textové věty, aby se nerušil smysl textu nebo nebyla porušena hudební tektonika. Proto při nácvičení každé písňe vyznačíme dětem v notách nádechy a vyučující je také ukazuje při dirigování, aby se dýchání celé třídy sjednotilo. Taktně upozorňujeme na chybné frázování a vyžadujeme nádech na správných místech.

- c) správná výslovnost** – dbáme na vyslovování samohlásek a výslovnost koncovek – procvičujeme vhodnými formami.

- d) rozsah** pro 1. stupeň ZŠ by měl být $h-e^2$, hlasový rozsah rozvíjíme postupně od 1. ročníku.

V září následujícího ročníku opět zopakujeme získané dovednosti z předchozího ročníku, které dále rozvíjíme. Z dovedností by se měly postupně stávat návyky, které děti trvale dodržují.

Intonace – intonační cvičení

Správná intonace je čistá, přiměřeně hlasitá a výrazná. Správná intonace je dovednost. Intonaci je proto nutné vhodným způsobem cvičit od 1. ročníku, stejně jako pěveckou techniku. Zaměřujeme se na intonaci melodie stoupavé a klesavé krokem i skokem v kombinaci s opakováním tónů a diatonickým postupem. Procvičujeme a upevňujeme znalost opěrných písní, se kterými se děti seznamují postupně.

Nejužívanější intonační metodou je **tonální písňová metoda** olomouckého hudebního pedagoga Ladislava Daniela obecně nazývaná **metoda opěrných písní**. Učí děti vybavit si určitý stupeň na základě znalosti konkrétní písně. Zde nám k vyvolání představy konkrétního tónu slouží počátky lidových písní, z nichž je nejpodstatnější první opěrný tón. Tato metoda se opírá o tonální citění a uplatňují se v ní dva principy:

- **diatonické postupy** – vzestup a sestup po stupnici (sousední tóny)
- **volné nástupy** – první tón melodie a uprostřed melodie každý tón po větším intervalu, než je sekunda, si děti vybavují podle počátečního tónu opěrné písně. Tou je dobře známá píseň začínající požadovaným stupněm. Seznam opěrných písní, se kterými by se měly děti seznámit na 1. stupni ZŠ – viz dále.

Předpokladem pro užívání tonální písňové metody je, že děti zpívají v rámci možností čistě a dokážou věrně reprodukovat tóny, úryvky a písničky. Je to tedy základní předpoklad a je potřebné tonální písňovou metodu trénovat od 1. ročníku.

Nácvik provádíme v několika krocích:

- 1. krok** – Podle klavíru naučíme děti vhodnou metodou spojenou s hrou rozlišovat vysoké a nízké tóny.
- 2. krok** – V rozmezí jedné oktávy již nerozlišujeme pouze tóny vysoké a nízké, ale učíme děti **rozlišovat tóny vyšší, nižší a stejné**. Na začátku srovnáváme dva tóny, po zvládnutí této dovednosti přejdeme k více tónům – budoucí melodii.
- 3. krok – Diatonické postupy** – Nyní již melodie může stoupat, klesat, zůstat na stejných tónech.

Naučíme děti **4 modely** a vytvoříme jim tak jasnou představu o pohybu melodie (*autor P. Jurkovič*).

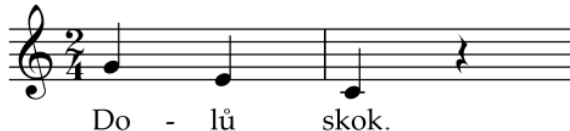
1. 2.

3. 4.

Ukazujeme dětem jednotlivé modely a děti zpívají v daném metru. Kombinujeme je nahodile: např. 1-2-1-2, 1-4-2-3, 3-1-4-2 atd.

Pro děti je jednodušší ze začátku řadit modely tak, aby následující model začínal stejným tónem, kterým ten předcházející model končil.

Pro nácvik durového kvintakordu můžeme zařadit i tyto dva další modely, ve kterých melodie postupuje po terciích. Tyto modely nám tak rozšíří počet možných variací a můžeme tak s dětmi tvořit zajímavé melodie.

4. krok – Již ve 3. kroku jsme začali s nácvičkou diatonických postupů, nyní se zvolna posuneme dále. Stále však postupujeme zvolna, důsledně a po malých krocích.

Nejprve důkladně procvičíme diatoniku v dur na následujících modelech, intonačních schodech – pětistupňových a osmistupňových. Teprve po zvládnutí rozšíříme o diatoniku v moll.

Pohybem ruky směrem nahoru a dolů ukazujeme dětem postup melodie. Začínáme základním tónem po předchozím uvedení do tóniny kadencí či rozloženým kvintakordem. Zpočátku se pohybujeme v prostoru tří tónů (prvních tří stupňů), po zvládnutí postupně přidáváme další tóny – vzestupně po 8. stupeň, sestupně po spodní 5. stupeň.

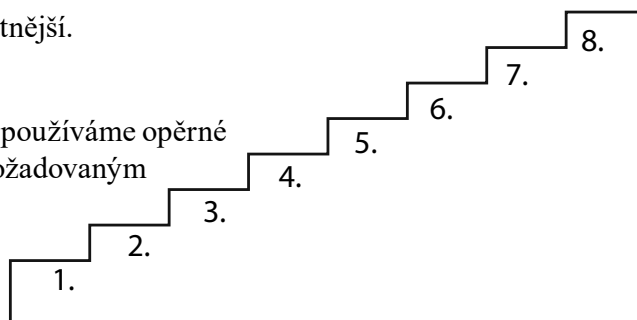
Dříve než děti seznámíme s notovým zápisem, využíváme tzv. intonační schody.

Představa stoupající a klesající melodie je zde konkrétnější.

5. krok – Volné nástupy

Volné nástupy – k vybavení si určitého stupně tóniny používáme opěrné písně. Opěrná píseň k jednotlivým stupňům začíná požadovaným stupněm.

Připomeňme si, že zvládnutí volných nástupů probíhá ve třech fázích:

1. konkrétní fáze – vyučující udává tóninu a určí

stupeň, který mají děti intonovat. Děti si pro vyvození daného stupně zaspívají opěrnou píseň – její začátek. Později již postačí jen první slabika z písně.

2. přechod od konkrétního k abstraktnímu – začátek písně si děti jen představí a tón zaspívají na neutrální slabiku (např. *ma, mo, mi, la* atd.)

3. abstraktní – příslušný stupeň si již děti vybavují bez pomoci opěrné písně.

Po zvládnutí všech tří fází opěrné volné nástupy pravidelně procvičujeme:

a) Vyučující uvede tóninu a na prstech ukáže požadovaný stupeň – děti zpívají začátek písně – první slabiku písně – první tón písně na neutrální slabiku.

b) Vyučující uvede tóninu a zahraje tón – děti k němu zaspívají opěrnou píseň a určí stupeň.

Pořadí nácvičky jednotlivých stupňů je dáno jejich obtížností.

Začínáme 1. stupněm a po dokonalém zvládnutí pokračujeme v pořadí 5., 3., 8., spodní 5.

Seznam a notový zápis doporučených opěrných písní pro 1. stupeň ZŠ

1. stupeň *Kočka leze dírou*
3. stupeň *Maličká su*
5. stupeň *To je zlaté posvícení*
8. stupeň *Zajíček běží po silnici*
spodní 5. stupeň *Bude zima, bude mráz*

Kočka leze dírou

1. stupeň

Lidová píseň

Musical notation for the first step of the song 'Kočka leze dírou'. It consists of two staves of music in G major (one sharp) and 2/4 time. The first staff has a key signature of one sharp and a 2/4 time signature. The melody is: G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter), G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (quarter). The lyrics are: Ko-čka le-ze dí-rou pes ok - nem, pes ok - nem, ne-bu-de-li pr - šet ne - zmok - nem, ne-bu-de-li pr - šet, ne - zmok - nem.

2. A když bude pršet, zmokneme, zmokneme,
na sluníčku zase uschneme,
na sluníčku zase uschneme.

Maličká su

3. stupeň

Lidová píseň

Musical notation for the third step of the song 'Maličká su'. It consists of two staves of music in C major and 2/4 time. The first staff has a key signature of no sharps or flats and a 2/4 time signature. The melody is: C4 (quarter), D4 (quarter), E4 (quarter), F4 (quarter), G4 (quarter), F4 (quarter), E4 (quarter), D4 (quarter), C4 (quarter), D4 (quarter), E4 (quarter), F4 (quarter), G4 (quarter), F4 (quarter), E4 (quarter), D4 (quarter), C4 (quarter). The lyrics are: Ma-lič - ká su, hu - sy pa - su, tan - co - va - la bych já, až se třa - su, tan - co - va - la bych já, až se třa - su.

To je zlaté posvícení

5. stupeň

Lidová píseň

Musical notation for the fifth step of the song 'To je zlaté posvícení'. It consists of two staves of music in C major and 2/4 time. The first staff has a key signature of no sharps or flats and a 2/4 time signature. The melody is: C4 (quarter), D4 (quarter), E4 (quarter), F4 (quarter), G4 (quarter), F4 (quarter), E4 (quarter), D4 (quarter), C4 (quarter), D4 (quarter), E4 (quarter), F4 (quarter), G4 (quarter), F4 (quarter), E4 (quarter), D4 (quarter), C4 (quarter). The lyrics are: 1. To je zla - té pos - ví - ce - ní, to je zla - tá ne - dě - le: 2. To je zla - té pos - ví - ce - ní, to je zla - té pon - dě - lí: má - me ma - so a zas ma - so k to - mu kou - sek pe - če - ně. má - me ma - so a zas ma - so, ja - ko vče - ra, v ne - dě - lí.

Zajíček běží po silnici

8. stupeň

Lidová píseň

Musical score for 'Zajíček běží po silnici' in 3/4 time. The melody is written on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: Za-jí-ček bě - ží po sil-ni - ci, mys-li-vec čí - há za pře-ni - cí. Poč-kej ty, za-jíč-ku, já ti dám rá - nu, až se ti hla-vič-ka uh-ne na stra - nu!

Bude zima, bude mráz

sp. 5. stupeň

Lidová píseň

Mírně

Musical score for 'Bude zima, bude mráz' in 4/4 time. The melody is written on a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: Bu - de zi - ma, bu - de mráz, kam se, ptáč-ku, kam scho-váš? Scho-vám já se pod hru-du, tam já zi - mu pře - bu - du.

2. Bude zima, bude mráz,
kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám se do javora,
tam bude má komora. | 3. Bude zima, bude mráz,
kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám se já pod mezu,
až přestane, vylezu. | 4. Až přestane, vyletím,
širý svět rozveselím.
Půjde milá na trávu,
zazpívám jí nad hlavu. |
|--|---|---|

Rytmus – rytmická cvičení

Rytmus procvičujeme pravidelně, zejména pomocí říkadel a rytmických nástrojů. Využíváme i hru „na tělo“. Rytmická cvičení jsou částečně propojena s písněmi. Používání rytmických slabik umožňuje lépe vystihnout vzájemné poměry mezi délkami not. Pro nácvik a procvičování různých rytmů je vhodné si připravit jednoduchou pomůcku: Na papíry A4 připravíme různé takty (jeden papír = jeden takt). Sestavíme papíry vedle sebe a máme cvičení na různé takty. Pořadí taktů tak můžeme měnit dle potřeby.

Hudební teorie

Hudební teorii učíme jen v nezbytné míře v rámci osnov pro 2. ročník ZŠ, vše vysvětlujeme jednoduše a prakticky – na základě zpěvu písní. Hudební pojmy učíme děti postupně a procvičujeme je dle potřeby.

Písně

Jednou z důležitých metodických zásad v hudební výchově je budování repertoáru písní. Opakujeme písně z předchozích ročníků, přidáváme písně dle vlastního uvážení a zájmu žáků. Písně pravidelně opakujeme. Vždy dbáme při zpěvu na hlasovou hygienu.

Poslech – poslechové skladby

Poslechové skladby vhodným způsobem doplňují učivo, jsou rozšiřujícím prvkem. Poslech a následná práce s ním by však měly být v rámci vyučovací hodiny maximálně v rozsahu 15–20 minut.

Doporučení:

- Nejprve žáky **seznámíme se skladbou a skladatelem** – před poslechem zadáme jednoduchý úkol, který s poslechem souvisí, abychom si zajistili pozornost žáků (viz dále Metodické pokyny k jednotlivým hodinám). Je vhodná i vizualizace pomocí obrázků – skladatele, hudebních nástrojů apod.
- **Motivační část** – krátká, působivá – 2–3 minuty.
- Následuje **první poslech**, který ničím nerušíme – žádné další pokyny během poslechu.
- **Rozbor skladby** – vhodná je forma rozhovoru, kdy žáci odpovídají na vhodně volené otázky. Tímto způsobem by si měli potvrdit nebo opravit svoje dojmy z poslechu. Při rozboru se žáky různé části skladby (případně celou skladbu) pouštíme pro názor znovu.
- **Syntéza** – učitel zopakuje a shrne, co jsme se měli na skladbě naučit.
- **Druhý poslech** – na závěr si skladbu ještě jednou poslechneme. Při tomto závěrečném poslechu je možné skladbu komentovat, upozorňovat na hledaná místa – např. hlas hudebního nástroje, známá melodie atd.
- **Závěr** – můžeme poslech propojit např. s výtvarnou výchovou a kreslit ke skladbě obrázků.

4. DRAMATICKÁ VÝCHOVA DRAMATICKÉ HRY A NÁMĚTY

Úvod

Dramatická výchova představuje vhodný pedagogicko-psychologický prostředek, který je velmi účinný při učení jakéhokoliv druhu. Pomocí dramatické výchovy lze děti učit mnoha dovednostem. Pomocí dramatického vyjadřování si uvědomují svoje tělo, objevují schopnost sebevyjádření pohybem, slovem, gestem – osvojí si gestikulační prostředky a mimiku. Učí se také zorientovat v prostoru, sebe v něm umístit, vnímat svoje okolí, uspořádat svoje vyjádření, pohybovat se v rámci určitých hranic. Dramatická výchova rozvíjí fantazii a představivost, učí děti i naslouchat, odpovídat, komunikovat, uvědomit si druhého, rozumět mu nebo se mu postavit. Děti si osvojují společenské návyky, zažívají pocit vlastní hodnoty a budují si sebedůvěru. Dramatická výchova je pro děti hra.

„Hra je pro dítě prací, je jeho povoláním, jeho životem.“ (P. Kergomard)

Co je pro dítě hra: potřeba, vyjadřovací prostředek, zábava, motivace.

Pár poznámek k dramatické výchově (DV):

Soustředění – je první a nejdůležitější podmínkou každého učení, dramatická výchova se ho cíleně snaží u dětí rozvíjet. Dovednost soustředit se je důležitá pro celý náš život.

Představivost a fantazie – jsou důležité pro život v materiálním světě, pro zdravý duševní rozvoj. Dramatická cvičení často nabízejí dětem neobvyklé situace a ony „hledají“ svoje řešení. Je to určitá forma učení, hledat svoje fungující strategie.

Důvěra – je bezpodmínečně nutné vybudovat ve třídě pro DV atmosféru stálé a vzájemné důvěry. Nikdy nevystavujeme děti během DV nebezpečí – morálnímu, psychickému ani fyzickému.

Naslouchání a vnímavost – naslouchat dětem je hlavní princip aktivit zaměřených na tvořivost a hledání.

Soutěžení – do žádné činnosti DV nepatří, zde pro soutěžení NENÍ místo. Odstraňte ho z vědomí dětí i svého.

Radost – Usilujeme o pohodu a příjemné pocity, cvičení by se měla odehrávat v atmosféře radosti.

Diváci – pokud cvičení provádí jen jedno dítě, zbytek skupiny ho sleduje z pozice diváka a pomáhá mu svým soustředěním. Být divákem se člověk také učí, učme to tedy děti – být pozorným a poučeným divákem.

Metodika – náměty a cvičení DV jsou pro vás jako předloha a doporučení. Vždy je přizpůsobujte situaci a složení třídy. Postupujte od nejjednodušších činností ke složitějším. Vždy je však dobré vědět, proč zařazujete právě to které cvičení, co tím sledujete, jaký je jeho smysl a cíl.

5. HRA NA NÁSTROJE ORFFOVA INSTRUMENTÁŘE

Hra na hudební nástroje doplňuje vokální složku hudební výchovy. Použití hudebních nástrojů zpěv zpestřuje a obohacuje. Orffovy rytmické nástroje však využíváme nejen při zpěvu, ale také při výuce a procvičování různých rytmů a při rytmizaci říkadel. Hra na rytmické nástroje děti baví a probouzí v nich zájem o hudbu jako takovou. Vždy však máme na paměti, že těžištěm a základem hudební výchovy je zpěv a ostatní činnosti jsou jen doplňující a rozvíjející.

Orffův instrumentář

a) rytmické hudební nástroje:

1. Ozvučná dřívka – hůlky (claves – klávés)

Ozvučná dřívka jsou vyrobena z dobře znějícího dřeva. V rukou je držíme volně mezi ukazováčkem a palcem, druhý konec dřívka je volný. Ťuknutí jedné hůlky o druhou vydává znělý zvuk.

Jiný způsob hraní: Můžeme také jednu hůlku položit na lehce vyklenutou dlaň a druhou hůlkou o ni ťukat.

2. bubínek (ruční rámový)

Bubínek má jednu kůži, která je napjatá přes dřevěný rám. Levou rukou držíme bubínek za rám a pravou rukou hrajeme – buď paličkou mírným úhlozem (měkká plstěná palička), nebo prsty – palcem, prostředníčkem nebo bříšky prstů pravé ruky – rozezvučíme kůži uprostřed nebo při okraji nástroje. Prsty musí vždy po úderu lehce odskočit, aby netlumily vibraci blány. Na bubínek hrajeme základní pulzující doby – většinou noty čtvrté nebo přízvukné doby v taktu – první doba taktu.

3. tamburína

Je podobná rámovému bubínku bez blány – v rámu jsou zasazené malé kovové talířky a ty při úderu vydávají chřestivý zvuk. Tamburínu držíme v levé ruce (praváci) a pravou rukou udeříme do lubu nástroje. Některé tamburíny mají i blánu jako bubínek – můžeme střídat hru na blánu s údery do lubu – vytváříme tak dva odlišné zvuky.

4. triangel

Triangel držíme za nylonové vlákno v levé ruce (praváci). Na triangel hrajeme malou kovovou paličkou (tloukem), kterou držíme v pravé ruce – úderem na vodorovnou část. Hodí se ke hře dlouhých tónů – půlové a celé noty, protože má dlouhý dozvuk. Je vhodné ho využívat pouze střídě – např. na zdůraznění začátků jednotlivých frází nebo na ozvláštňování písniček.

5. činel

Činel držíme v levé ruce za poutko (praváci). Hrajeme jemně – měkkou plstěnou paličkou, kterou držíme v pravé ruce. Činel opět používáme střídě. Hru na dva talíře proti sobě nepoužíváme.

6. prstové činelky

V každé ruce držíme za poutko jeden činelek – ve vodorovné poloze. Okrajem jednoho činelku vždy udeříme o okraj druhého. Údery obou činelků můžeme také vést naproti sobě.

7. rolničky

Nástroj držíme svisle za držadlo v levé ruce (praváci) a pravou pěstí vedeme úderem shora do držadla („rámku“ rolniček).

8. chřestidlo

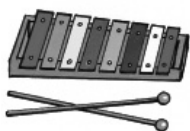

Chřestidlo je rytmický nástroj známý také pod označením rumbakoule. Je to zpravidla uzavřená plastová tykev (různé velikosti), v níž jsou drobné korálky, které při pohybu vydávají chřestivě syčivý zvuk a svou nezaměnitelnou barvou zvuku podtrhují rytmiku písní a říkadel.

b) melodické hudební nástroje:

Melodické nástroje Orffova instrumentáře tvoří **zvonkohra**, **metalofon** a **xylofon**. Ve druhém ročníku se děti seznámí se zvonkohrou a xylofonem. Nástroje se skládají z vyladěných kamenů, přičemž základní ladění je C dur. Existují i chromatické nástroje, které připomínají klaviaturu. Jednotlivé kameny lze vydávat, takže si můžeme ponechat jen ty, které potřebujeme ke hře nebo doprovodu dané písně. Všechny tři druhy melodických nástrojů se vyrábějí v sopránové a altové podobě, xylofon a metalofon dokonce i v basové. Vzájemně se odlišují především barvou tónů a délkou dozvuku. To vše ovlivňuje materiál, ze kterého jsou nástroje vyrobeny, a také typ paliček, jimiž na ně hrajeme.

1. zvonkohra

Skládá se z obdélníkových destiček, uspořádaných v řadě. Hrajeme na ně paličkami drženými v rukách. Zvonkohra svým jemným zvukem, připomínajícím jas, třpyt a lehkost, dobře zvýrazní melodii písně, hodí se však i pro ostinátní doprovod.

2. xylofon

Skládá se z obdélníkových destiček, uspořádaných v řadě, které jsou kovové. Xylofon má ze všech melodických nástrojů nejkratší a nejslabší dozvuk. Tím umožňuje i hru krátkých rytmických hodnot.

6. OBSAH JEDNOTLIVÝCH HODIN

Září

1. Píseň *Září*, Tón a jeho vlastnosti
2. Noty a pomlky – opakování, Dvoudobý, třídobý, čtyřdobý takt – opakování, Dynamická znaménka – shrnutí, Halekačky

Říjen

1. Píseň *Šly panenky silnicí*, Hudební nástroje dechové, poslech – J. Fučík: *Vjezd gladiátorů*
2. Píseň *Kdes, holubičko, lítala, Dú Valaši, dú*, nota a¹, Pěvecký sbor, Kánon – opakování
3. Píseň *Červená se line záře*, rytmický kánon – *Tluču, tluču mák*, hudební otázka a odpověď poslech – C. Orff: *Carmina Burana – část O Fortuna*

Listopad

1. Píseň *Černé oči, Kde domov můj*, nota h¹, Česká státní hymna
2. Píseň *Kdyby byl Bavorov, Strejček Nimra*, Polka, poslech – J. Vejvoda – *Škoda lásky*
3. Píseň *Jdu cestou necestou*, nota půlová s tečkou, Rytmizace a melodizace říkadla
4. Píseň *Okolo Frýdku cestička*, nota čtvrtová s tečkou

Prosinec

1. Píseň *Voláme sluníčko*, tečkovaný rytmus – procvičování, poslech – B. Smetana: *Louisina polka*
2. Píseň *Sem, sem, sem, pastýři, Na Vánoce dlůhé noce*, nota c²
3. Píseň *Já malý přicházím koledovat*, Vánoční rytmizování, poslech – A. Michna z Otradovic: *Vánoční noc*

Leden

1. Píseň *Valčík se představuje*, valčík, Metronom, Rytmické cvičení, poslech – J. Strauss ml.: *Na krásném modrém Dunaji*
2. Píseň *Až já pojedu přes ten les, Široký, hluboký*, mollová a durová tónina, Pohybová hra
3. Píseň *Ztracená bačkorka*, opakování

Únor

1. Píseň *Běží liška k Táboru*, Malá písňová forma jednodílná, Malá písňová forma dvoudílná, píseň *Okolo Třeboně*
2. Píseň *Už ty pilky dořezaly*, Leoš Janáček, poslech – L. Janáček: *Lašské tance – Pilky*

Březen

1. Píseň *Čáp letí*, hudební říkanka s rytmickým doprovodem *Bud'me všichni veselí*
2. Píseň *Červená, modrá fiala, A já su synek z Polanky*
3. Píseň *Když se zamiluje kůň, Tovačov, Tovačov*, poslech – F. Kmoch: *Můj koníček*

Duben

1. Píseň *Marjánko, Marjánko, Sedemdesiat sukieň mala*, Lidový dvojhlas, poslech – Slovenská píseň: *Sedemdesiat sukieň mala*
2. Píseň *Malé kotě*, Komorní hudba, Wolfgang Amadeus Mozart, poslech – W. A. Mozart: *Klavírní trio C dur, K. 548 – 1. Allegro*
3. Píseň *Valčíček*

Květen

1. Píseň *Ten chlumecký zámek*, Opera, poslech – B. Smetana: *Prodaná nevěsta* – píseň *Proč bychom se netěšili*
2. Píseň *Pod dubem, Dyž sa buček zeleňá*
3. Píseň *Tisíc mil*, Ukončená a neukončená melodie

Červen

1. Píseň *Když jsem k vám chodíval; Muzikanti, co děláte*, Hudební předehra, mezihra, dohra
2. Píseň *Větre, větríčku*, poslech – *Svatební menuet* z pohádky *S čerty nejsou žerty*, Hudba vážná a populární, poslech – A. Vivaldi: *Čtvero ročních dob, Jaro – 1. věta Allegro*
3. Píseň *Probuzení, Léto je prima*

Rozšiřující učivo – pro pilné zpěváky • Dechová a hlasová cvičení • Opěrné písně • Klíčové kompetence a dovednosti • Abecední seznam písní • Seznam poslechových skladeb • Řešení vybraných úkolů

7. METODICKÉ POKYNY K JEDNOTLIVÝM KAPITOLÁM

Je vhodné, aby všechny hodiny měly podobnou stavbu:

1. **část úvodní** – seznámení s průběhem hodiny, dechová cvičení, hlasový výcvik, opakování písní (10–15 minut)
2. **část hlavní** – nová píseň, intonace, rytmická cvičení, dramatická výchova/pohybová výchova, poslech (25–30 minut)
3. **část závěrečná** – krátké opakování, shrnutí a hodnocení hodiny (5 minut)

Tato struktura by se měla vždy opakovat, jednotlivé části je možné časově upravovat podle potřeby, žádná část by však nikdy neměla chybět. V hlavní části nemusí být vždy nácvik nové písně, každou hodinu nezařazujeme poslech. Metody a formy práce volí vyučující dle svého uvážení. Hodiny by měly být pestré a pro žáky zajímavé. Cílem hudební výchovy je probouzet a podporovat v dětech pozitivní vztah k hudbě, zpěvu a ostatním souvisejícím činnostem.

Při dechových cvičeních, intonaci a zpěvu je nutné dbát na hlasovou hygienu a správné návyky – dýchání a správný postoj/sed. Trpělivě od počátku vhodným způsobem upozorňujeme na chyby a snažíme se je odstraňovat. Podporujeme a upevňujeme správné návyky.

Září – 1. kapitola

Píseň *Září*, Tón a jeho vlastnosti

Učebnice s. 5, 6

1. Zpěv písně

Září – další píseň z tvorby autorů Jaroslava Uhlíře a Zdeňka Svěráka, připomeňte si nejprve s dětmi písničky od známé dvojice, které již znáte z předchozích ročníků (*Není nutno*, *Statistika*, *Stromy*, *Narozeninová*, *Maškarní plesy*...).

Nejdříve prozkoumejte píseň *Září* hudebně:

- Jaký je na začátku takt?
- Jaké druhy not a pomlk se v písni vyskytují?
- Zkuste si společně vytleskat rytmus do první dvojčáry.

Písnička je rozdělená na dvě části: sloka, refrén (začíná v 19. taktu). Píseň nejdříve žákům zazpívejte a pak si společně projděte text. Můžete pohovořit na úvod o tom, co se všechno s přírodou děje na podzim, zda žáci znají i jiné písně o podzimu nebo o jiném ročním období.

Nácvik doporučujeme *imitační metodou po 4 nebo 8 taktech*. Učitel předzpívá, žáci zopakují. Až se naučí první část, můžete stejnou formou pokračovat v nácviku refrénu. Melodie začíná spodním pátým stupněm, proto se rozezpívejte na opěrné písni *Bude zima, bude mráz*. Píseň se pohybuje v tónovém rozsahu decimy (b–d²).

Jako doprovod doporučujeme zdvojit basovou linku v oktávách a výraznou rytmizaci, v pravé ruce potom melodii, podle Vašich možností i harmonii.

atd.

Až budete píseň umět, společně si ji zazpívejte a můžete ji obohatit i o tuto jednoduchou hru na tělo:

sloka *refrén*

dup tlesk tlesk tlesk dup tlesk tlesk tlesk plesk lusk lusk plesk lusk lusk

2. Hudební teorie

Tón a jeho vlastnosti – základní vysvětlení viz učebnice s. 6.

Příklady k jednotlivým vlastnostem tónu – můžete využít např. klavír a ukázat žákům:

Výšku tónu: nejdříve vysoké tóny, potom hluboké, nakonec několik tónů ve střední poloze

Sílu: hraje nejdříve slabě, potom hlasitě, zkusí i zesilovat a zeslabovat, nakonec středně silně

Délku: nejdříve hraje noty velmi dlouhé, pak naopak velmi krátké

Barvu: zahraje notu např. a¹, na různé nástroje – klavír, zvonkohru, xylofon, zobcovou flétnu, kytaru, zazpívá

Pohovořte s dětmi o tom, jak na ně hudba působí, jak ji vnímají, zda dokážou rozlišit vlastnosti tónů. Učte je hovořit o tom, co slyší a jak to na ně působí.

Září – 2. kapitola

Noty a pomlky – opakování, Dvoudobý, třídobý, čtyřdobý takt – opakování, Dynamická znaménka – shrnutí, Halekačky

Učebnice s. 7–9

1. Hudební teorie

Noty a pomlky opakování – Nejprve si zopakujte, co už děti znají z předchozích ročníků (využít můžete přehled v učebnici na s. 6) – jak jednotlivé noty a pomlky vypadají a na kolik dob se počítají. Potom si všechny noty a pomlky ukažte ve 4/4 taktu, viz příklad:

Pak si ukažte příklady stejně trvajících not a pomlky a nakonec si vše procvičte:

kontrast s pomlkami

procvičování všech not a pomlky

Dvoudobý, třídobý, čtyřdobý takt – opakování

V taktu se nám střídají přízvučné doby s nepřízvučnými, stálý postup takovýchto skupinek nazýváme METRUM. V taktech se střídají přízvučné a nepřízvučné doby takto:

a) **přízvučná** (silnější) doba a **nepřízvučná** (slabší doba) = **dvoudobé metrum**

b) **přízvučná a dvě nepřízvučné doby = třídobé metrum.**

Výše uvedená metra se považují za tzv. jednoduché takty. Mají vždy v každém taktu jednu přízvučnou dobu, ostatní doby považujeme za nepřízvučné. Takty označujeme za houslovým klíčem dvěma číslicemi psanými pod sebou. Vrchní číslice udává, KOLIK dob je v jednom taktu, spodní potom JAKÝCH dob je v jednom taktu.

Nejdříve si procvičíme **takt dvoudobý**, v tomto případě **dvoučtvrt'ový**:

a)

b)

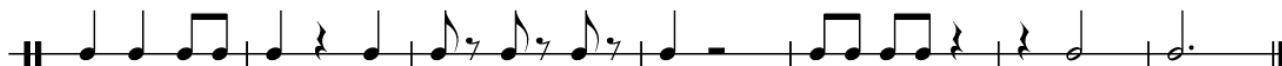
V příkladu a) opakujeme dosud známé hodnoty not a pomlk, v příkladu b) noty a pomlky ve 2/4 taktu kombinujeme.

Poté procvičíme takt **třídobý**, v tomto případě **tříčtvrt'ový**:

a)

b)

V příkladu a) opakujeme dosud známé hodnoty not a pomlk, v příkladu b) noty a pomlky ve 3/4 taktu kombinujeme.

Zopakujeme si **dynamická znaménka** – viz přehled v učebnici s. 9, a využijeme tuto znalost hned v následující části – Halekačky.

2. Halekačky – zpěv

Halekačky jsou odvozeny od různých zvolání – „Ja, helelo, helelo, Já na ta halekám, Hoja, hoja“.

Jsou to krátké zpěvné rozhovory mezi dvěma pastýřkami, kamarádkami, které se ocitají jedna na jednom vršku, druhá na jiném. Jejich zpěvy se nesly mezi kopci a stráněmi. Jejich prostřednictvím, kterým na sebe upozorňovaly, dorozumívaly se i na velké vzdálenosti nebo si krátily dlouhou chvíli při pasení. Typicky patří halekačky také do repertoáru dětských pastýřů, kteří ráno vyháněli na pastvu a k večeru se vraceli domů. Halekáním se domlouvali na praktických věcech nebo se škádlili. Z hudebního hlediska je to rovný tón, místy melodicky obohacený, někdy i básnického charakteru. Mnohá z děvčat pracovala u cizích lidí, kteří je vyháněli na pastvu bez jídla nebo jen s minimálním množstvím. Proto text zpívaných písní často vyjadřoval stížnost právě na nedostatek jídla při práci.

Halekačky jsme zařadili do učebnice z toho důvodu, aby si děti dokázaly jednoduše představit dynamiku u zpěvu. Nejdříve si ale na ozvěnu zahrajte s dětmi vy. Předzpívejte vždy první takt každé halekačky a třída to po Vás zopakuje. Váš zpěv bude hlasitější než ozvěna. Po tomto nácviku rozdělte třídu na 5 skupin a pokračujte ve zpěvu halekaček, viz s. 9. Důležité je, aby každá skupina dobře zazpívala **požadovanou dynamiku**.

Říjen – 1. kapitola

Hudební nástroje dechové, píseň Šly panenky silnicí, poslech – J. Fučík: Vjezd gladiátorů

Učebnice s. 10, 11

1. Hudební teorie

Hudební nástroje dechové – Tón u dechových nástrojů vzniká díky vzduchovému **proudu výdechu**. *Podrobné informace (rozšiřující učivo) – vyučující uváží, co dětem sdělí pro zajímavost.* Hráč může foukat na hranu otvoru (flétna), tvořit tón pomocí plátku (klarinet) nebo samotnými rty po nasazení nátrubku (trubka, trombón). Dechové nástroje dělíme do dvou skupin: **dřevěné** (flétna, hoboje, klarinet, fagot) a **žesťové** (trubka, trombón, lesní roh, tuba).

Zobcová flétna je jeden z nejstarších nástrojů. Znali ji staří Egypťané, Řekové i Římané. Pochází pravděpodobně z Asie, ve střední Evropě byla známa ve středověku. Byla nejoblíbenější v době baroka, od té doby se její podoba téměř nezměnila. Stavba a způsob hry: původně z jednoho kusu, dnes se skládá ze dvou až tří dílů – **hlavice, střední, ev. spodní díl**. Bývá vyrobena ze dřeva nebo plastu, kvalitnější nástroje zpravidla z tvrdých dřev domácích i exotických (javor, hruška, palisandr, eben). Způsobem tvoření tónu hráč fouká do náústku, kterým je vzduch přiváděn na hranu, o kterou se rozráží a rozvibrovává vzduchový sloupec v nástroji. Otvory navrtané v trubici se zakrývají nebo odkrývají hráčovými prsty, zásadní úlohu má otvor ovládaný palcem levé ruky umístěný na zadní straně nástroje, kterým se ovládá přefukování do horních rejstříků.

Druhy zobcových fléten: sopraninová flétna, sopránová flétna, altová flétna, tenorová flétna, basová flétna
<https://www.youtube.com/watch?v=cnU3IGtK1kU>

Na **klarinet** se hraje pomocí plátku, má dřevěné tělo a stříbrné klapky. Využití ve vážné, lidové nebo jazzové hudbě. Stavba a použití: klarinety se nejčastěji vyrábějí z grenadillového, ebenového nebo zimostrázového dřeva, řidčeji i z umělých materiálů. Nástroj se z důvodů snadnější přepravy dá rozložit do pěti dílů:

hubička – je na ní pomocí strojku připevněn plátek, který se rozechvívá proudem vzduchu z úst a takto se rozezvučí i celý nástroj.

soudek – jemným povytažením lze dosáhnout snížení tónu klarinetu (zejména ve střední poloze)

horní díl • spodní díl • ozvučnick (korpus)

Jednoplátkové nástroje se používaly již v antice. V symfonickém orchestru se uplatnil až v klasicismu – od 2. poloviny 18. století. Kolem roku 1960 dosáhl tento typ nástroje své plnoklapkové podoby. Tyto klarinety se staly celosvětovým standardem a používají se dodnes.

<https://www.youtube.com/watch?v=8Qv5Gc69JA0>

Fagot vznikl pravděpodobně v 16. století, kdy začali nástrojaři stavět původní dvouplátkové nástroje z více kusů dřeva, nový nástroj se italsky označoval jako fagotto (svazek). Stálým nástrojem orchestrů a dechových ansámbľů se stal od poloviny 17. století. Původně měl fagot jen několik klapek a více dírek, postupně k němu byly přidávány další klapky umožňující především hraní vyšších tónů. Německý nástrojař J. A. Heckel vynalezl ve 30. letech 19. století nový klapkový systém pro fagot, který se na většině nástrojů používá dodnes. Fagot se skládá z pěti částí: **hlavice** (zvaná též komín), **basová roura** (basová hůl), **křídlo, bota** (koleno, dvojitá roura), **eso**, zakončené strojkem. Vyrábí se nejčastěji z javorového dřeva. Využívá se v orchestrálních, komorních i sólových skladbách.

https://www.youtube.com/watch?v=Hb_UTQsnFqA

Hoboj se skládá ze tří dílů (vrchní, střední a ozvučnick). Tón vznikne rozechvěním dvou plátků, které jsou připevněny na kovovou rourku (strojek). Vyrábí se mj. z ebenového dřeva a má 9–14 stříbrných klapek. Na začátku 17. století zhotoven dnešní hoboje, ovšem ve velmi jednoduché podobě. Teprve v 19. století dostal svůj klapkový mechanismus. Využívá se v orchestrálních, komorních i sólových skladbách.

<https://www.youtube.com/watch?v=IH2Z7m5bXbM>

Příčná flétna se skládá ze tří částí: **hlavice**, kde v horní třetině se nachází retný otvor, na kterém je navařen náústek sloužící k podepření dolního rtu, **střední díl**, na němž jsou klapky, a **spodní díl**. Příčné flétny se po staletí vyráběly ze dřeva. Nejvyšší flétny se dnes vyrábí ze zlata nebo stříbra, obvyklejší materiály jsou niklová mosaz nebo speciální druhy ocelí (často navíc postříbřené). Využívá se v orchestrálních, komorních i sólových skladbách.

<https://www.youtube.com/watch?v=beljJCH32OU>

Trubka se vyskytovala již ve starověku. Sloužila hlavně k hraní fanfár při nejrůznějších příležitostech. Od 17. století se používá v orchestru a ke konci 18. století byla trubka opatřena klapkovým zařízením (podobné jako mají dřevěné nástroje.) Trubka se skládá z **mosazné trubice, nátrubku a ventilů**. Zvuk vzniká foukáním vzduchu do nátrubku přes sevřené rty. Na trubku lze dosáhnout nejrůznějších barevných efektů díky využití různých dusítek, nejčastěji z hliníku. Má široké využití takřka ve všech hudebních žánrech – symfonický orchestr, žesťový kvintet, jazz, big-band, pop, lidová hudba atd. . .

<https://www.youtube.com/watch?v=h8cNnxLsvdk>

Trombón je nejstarší hudební nástroj vyrobený z kovu, má tři části – **nátrubek, snížec a korpus**. Způsob hry: při hře hráč pohybuje snížcem, takže prodlužuje nebo zkracuje délku vzduchového sloupce. Hra v přirozeném ladění je možná. Hráči používají různá dusítka. Využití: sólová i komorní hra, v symfonickém orchestru, jazzu, big-bandu, lidové hudbě. . .

<https://www.youtube.com/watch?v=3ahWiS--CUU>

Lesní roh je žesťový hudební nástroj kuželovitého tvaru, který se hojně využívá v orchestrech i k sólovému hraní. Jeho stočená trubice měří čtyři metry a při hraní jej hudebník drží pravou rukou v ozvučnicku. Zprvu se využíval jako nástroj signální a válečnický, potom se začal používat při lovu zvěře. Nejdříve měl tvar kravského rohu, dnešní kulatý tvar získal až později.

<https://www.youtube.com/watch?v=KtAAp5MoYs0>

Tuba je žesťový dechový nástroj, nazývaný také bas. Používá se jako basový doprovodný nástroj v orchestrech. Díky své velké hmotnosti se na tubu hraje téměř vždy vsedě. Tuba se vyvinula pravděpodobně z fagotů. Využití: hlavně v romantické hudbě i moderně 20. století, sólově, v symfonickém orchestru a dechových orchestrech všeho typu.

https://www.youtube.com/watch?v=OTWpW5pz_mU

2. Zpěv písně

Šly panenky silnici – Melodie písně se pohybuje v tónovém rozsahu c^1 – b^1 a je tvořena opakovanými tóny, diatonickými postupy a terciovými chody. Při nácvičce a samotném zpěvu písně bychom se měli vyvarovat tvrdého nasazení prvního tónu fráze, konsonant „š“, který je nevolální souhláskou s vysokou mírou šumu. V prvních osmi taktech písně se hojně objevuje vokál „i“, při jehož výslovnosti bychom měli dát pozor, aby neznělo příliš „ostře“. Ve druhé části písně bychom pak měli být obezřetní na široké „e“.

Vhodné je však přečíst společně text písně a ozřejmit dětem význam slov **panenka, myslivec, dukát** a **granát** v kontextu písně. *Panenka* je zastaralý výraz pro hezkou dívku. *Myslivec* má za úkol aktivně chránit všechny druhy zvěře v lese. Mezi jeho další náplň práce patří přikrmování zvěře v zimním a jarním období, zakládání políček pro zvěř, vysazování vhodných dřevin do porostu, kterými se zvířata živí. V naší krajině mnohdy nejsou přirození predátoři a přemnožená zvěř dokáže v lesích i na polích působit obrovské škody, proto je součástí vykonávání myslivosti i lov zvěře, zejména kvůli regulaci jejího počtu. *Dukát* myšleno jako mince nebo platidlo. *Granát* je minerál, který se používá mimo jiné jako drahokam ve šperkařství.

Předvedení písně učitelem: Učitel zazpívá píseň a capella. Potom zpívá pouze díl **A** (2 řádky) a žáci zopakují. Následně díl **B** a žáci opět zopakují. Pak už zpívejte píseň dohromady. Jako zpestření si píseň můžete jednoduše doprovodit na melodické nástroje:

The musical score is written for three instruments: bubínek (snare drum), prstové činelky (finger cymbals), and tamburína (tambourine). The time signature is 2/4. The score consists of 8 measures. Bubínek plays a steady quarter-note pattern. Prstové činelky play a pattern of quarter notes and rests. Tamburína plays a pattern of quarter notes and rests.

3. Poslech

Julius Fučík: Vjezd Gladiátorů op. 68

viz učebnice s. 11

Další informace o autorovi: Julius Fučík (18. července 1872 Praha-Nové Město – 25. září 1916 Berlín) byl český hudební skladatel a kapelník vojenských hudeb. Velkou část jeho skladeb tvoří skladby pro vojenské účely, z nichž nejvíc je pochodů, bývá proto někdy nazýván „český král pochodů“. Byl plodným autorem, složil přes 400 skladeb, převážně pochodů, valčíků a předeher. Některé jeho skladby se dosud hrají, stálou součástí repertoáru zůstávají především pochod *Vjezd gladiátorů* a *Florentinský pochod*, polka *Starý bručoun* nebo předehery *Marinarella* a *Miramare*.

Říjen – 2. kapitola

Písň Kdes, holubičko, lítala; Dú Valaši, dú, nota a¹, Pěvecký sbor, Kánon – opakování

Učebnice s. 12, 13

1. Zpěv písň

Kdes, holubičko, lítala – nácvik písň: Nejdříve si přečtete společně text a potom si vysvětlíte význam slov: *zrousala* (namočila, zmáchala), *navzdory* (přes), *líkati* (lkát, bédovat).

Určete si společně s žáky takt, jaké druhy not a pomlk se v písničce vyskytují? Co je to repetice?

Písň si nejprve společně vytleskejte. Potom ji začnete cvičit nejlépe *jako hru na ozvěnu*:

Nejdříve předzpívejte první část po 4 takttech a žáci to zopakují, repetici už předzpívejte celou a žáci dokončí. K písni je vypsán v učebnici jednoduchý doprovod na zvonkohru, viz s. 12, pokud by to bylo pro žáky náročné, můžete písň doprovodit velmi jednoduše na tyto rytmické nástroje:

The image shows a musical score for two instruments: 'prstové činelky' (xylophone) and 'triangl' (triangle). Both are in 3/4 time. The xylophone part consists of a sequence of notes: quarter, eighth, eighth, quarter, eighth, eighth, quarter, eighth, eighth, quarter. The triangle part consists of a sequence of notes: quarter, quarter, quarter, quarter, quarter, quarter, quarter, quarter, quarter, quarter.

Další varianta: 1. sloka chlapci, 2. sloka dívky, 3. sloka chlapci, 4. sloka dívky

V této písničce můžete uplatnit i mezipředmětové vztahy: Pracovní činnosti – výroba holubičky, Vlastivěda – Kde leží Hradec Králové, Přírodověda – holubice × holub – popište ptáky, atd...

2. Hudební teorie

Kánon – opakování: kánony jsou polyfonní skladby, ve kterých všechny hlasy zpívají (hrají) stejný part, ovšem nastupují podle označení postupně za sebou. Je nutné, aby si jednotlivé hlasy naslouchaly a respektovaly se. V žádném případě nelze připustit zacpávání uší a překřikování se. Na rozhraní jednotlivých hlasů je vhodné umístit intonačně zdatnější jedince. Ve fázi nácviku můžeme celý hlas nahradit či podpořit melodickým nástrojem. Závěr kánonu řešíme buď postupným dozpíváním jednotlivých hlasů, nebo současným ukončením všech hlasů na konci fráze podle učitelova gesta (pokud bude na konci repetice).

3. Zpěv písň

Dú Valaši, dú – písň je kánonem a všimneme si, že melodie prvních čtyř taktů je až na poslední tón shodná s melodií závěrečného čtyřtaktí. Na začátku si písň společně přečteme a vysvětlíme pojmy: *Valaši* byli chovatelé ovcí a obyvatelé východní Moravy, *pepřek* – druh červené papriky, *jíška* – zahušťovací prostředek do polévek a omáček vyrobený z mouky, tuku a vody, *čert v míšku* – slangový výraz pro tabák.

Potom píseň společně rozebereme po hudební stránce:

- Spočítejte, kolikrát se v písni opakuje její první dvoutaktí. (třikrát)
- Jaké noty objevíme v notovém zápisu písně? (čtvrté a osminové)
- Najděte v notovém zápisu pomlku. Jaká to je pomlka? (čtvrtá)
- Jaké známe pomlky? Zapišeme si je. (půlová sedí, celá visí)
- V jakém taktu je zapsána tato píseň? (dvoudobý – počítáme do dvou)

Nácvik kánonu bude velmi jednoduchý – zpěv jednohlasé melodie všemi dětmi, tleskání rytmu písně všemi dětmi, rytmické provedení kánonu – první hlas děti, druhý učitel, poté oba hlasy dvě skupiny dětí, melodické provedení kánonu – první hlas děti, druhý učitel, poté oba hlasy dvě skupiny dětí.

U písničky nedoporučujeme, kvůli náročnosti zpěvu v kánonu, jiný rytmický doprovod.

Říjen – 3. kapitola

Píseň Červená se line záře, poslech – C. Orff: Carmina Burana – část O Fortuna, rytmický kánon – Tluču, tluču mák, hudební otázka a odpověď

Učebnice s. 14, 15

1. Zpěv písně

Červená se line záře – text známé písničky Červená se line záře zní nevinně až idylicky. Původní anglická verze London's Burning ale rozhodně není o pohodě u táboráku. Připomíná katastrofální požár, který vypukl 2. září 1666 a během čtyř dnů zničil značnou část města. Zapsal se do dějin jako Velký požár Londýna. Středověké centrum města prakticky lehlo popelem.

Nácvik písně přizpůsobte 4 motivům v melodii. Nejprve zazpívejte první motiv na slabiku **la** a žáci to zopakují, potom druhý, třetí a nakonec i čtvrtý. Přečtěte si text a potom píseň jednohlasně zazpívejte. U nácviku kánonu rozdělte žáky nejprve na dvě skupiny. Pokud to žákům dobře půjde, můžete postupně přidávat další hlasy.

Z hudební stránky si můžete zopakovat v písničce pojmy: Předtaktí, Prima volta, Sekunda volta, 3/4 takt.

Píseň si můžete také vytleskat jako rytmický kánon:

The image shows a musical score for a rhythmic canon in 3/4 time, featuring four voices (1. hlas to 4. hlas). The score is written on four staves, each with a treble clef and a 3/4 time signature. The first voice (1. hlas) starts with a quarter rest followed by a quarter note, then continues with a sequence of quarter notes. The second voice (2. hlas) starts with a quarter rest followed by a quarter note, then continues with a sequence of quarter notes. The third voice (3. hlas) starts with a quarter rest followed by a quarter note, then continues with a sequence of quarter notes. The fourth voice (4. hlas) starts with a quarter rest followed by a quarter note, then continues with a sequence of quarter notes. The score is organized into measures, with vertical lines separating them. The first measure contains the first voice's initial pattern, and subsequent measures show the other voices entering and continuing their patterns.

8

Úkol na s. 14 – u jednoduchého popěvku můžete použít jako rytmický doprovod hru na tělo např.:

1. varianta

1. plesk plesk 2. dup dup tlesk

2. varianta

1. lusk lusk 2. tlesk tlesk tlesk tlesk dup

Nebo jednoduše rytmizujte podle melodie na jakýkoliv nástroj z Orffova instrumentáře.

2. Poslech

Carl Orff: Carmina Burana – část O Fortuna

viz učebnice s. 14

Řešení úkolu č. 1 – překlad písně O Fortuna do češtiny:

1) *Ó štěstěno, jsi jak luna, jsi proměnlivá, někdy rosteš, jindy ubýváš;
protivný život, nejprve souží, pak chlácholí šálením břit mysli;
majetek, moc pak tají jako led.*

2) *Osude ohromný i jalový, tvé kolo se točí, jsi zlovolný,
zdraví je marnost a vždy vadne do nicoty stíny a závoji,
ted' míříš i na mne; v rámci hry svá holá záda obracím k tvé ničemnosti.*

3) *Někdy rosteš, jindy ubýváš; protivný život nejprve souží,
pak chlácholí šálením břit mysli; majetek, moc pak tají jako led.*

4) = 2)

5) *Osud je proti mně ve zdraví i ve ctnosti, povzbuzuje i skličuje, vždy však zotročuje.
Tak v této hodině bez prodlení hrábněte do strun;
neboť osud zabíjí silného, všichni se mnou plačte!*

Další informace o autorovi: **Carl Heinrich Maria Orff** (10. července 1895, Mnichov – 29. března 1982, Mnichov) byl německý skladatel expresivní hudby a pedagog, po kterém je pojmenován **instrumentář tzv. Orffových nástrojů** pro výuku hudební výchovy. Největším Orffovým dílem je právě *Carmina Burana*, která je zároveň nejznámější skladbou tohoto názvu; slávu si získala zejména první část. Jako pedagog prosazoval Orff spojení hudební výchovy s výchovou pohybovou, hudby s pohybem a akcí.

3. Hudební teorie

Rytmický kánon je polyrytmický útvar, který vytvoříme postupnou deklamací textu dvěma a více skupinami. Jakmile si žáci osvojí rytmus procvičovaného textu, nastupují jednotlivé skupiny po sobě podle učitelova gesta. Časový odstup volíme podle rytmického charakteru textu jeden, dva a více taktů. Dále může být deklamace nahrazena hrou na tělo nebo Orffův instrumentář.

Tluču, tluču mák – u této říkanky si nacvičte rytmus po dvou taktech. Pozor na rozdíl mezi prvním a druhým motivem (**mák** – nota půlová, **jak** – nota čtvrtá s pomlkou), potom tleskejte jednohlasně a nakonec dvojhlasně.

Hudební otázka a odpověď – při hudební otázce je důležité, aby nekončila tónikou, ale nejlépe druhým nebo pátým stupněm. Naopak hudební odpověď by měla být tónikou ukončena.

Tady je pár inspirací na hudební otázku a odpověď:

a)

Bu-de sví-tit slu - nič - ko? A - no, mi - lá Ha - nič - ko.

b)

Kam to je - de - te? My je - de - me do ško - ly.

c)

Vi - o - lko, co to máš? Ru-dol-fku, ky - tič - ky.

Vi - o - lko, kam je dáš? Ru-dol-fku do vá - zič - ky.

Listopad – 1. kapitola

Písň Černé oči, Kde domov můj, nota h¹, Česká státní hymna

Učebnice s. 16, 17

1. Zpěv písň

Černé oči – rozsah písň se pohybuje v tónovém prostoru čisté oktávy (d¹–d²). Nejdříve si připomeneme význam ukolébavky (je zpravidla pomalá, tichá písň, která má uspat posluchače. Často je rodiče zpívají malým dětem, u kterých tak navozují atmosféru klidu a míru.)

Nejdříve si společně přečtete text a pak začnete s nácvičkou písničky – *imitační technikou* – hra na ozvěnu (3+4+3 takty). Potom si společně vytleskejte part trianglu a nakonec zvonkohry. Nácvička nejdříve zpěv + triangel, nakonec přidejte zvonkohru. Part zvonkohry může hrát také zobcová flétna. Jako další doprovodný nástroj můžou být ozvučná dřívka, ťukající part zpěvu.

2. Hudební teorie

nota h¹ – říkanka, umístění noty v notové osnově, vyhledávání v notovém zápisu, zpěv

3. Česká státní hymna

Kde domov můj – nejdříve si obecně řekněte, co je státní hymna. Následně jak vznikla ta naše – viz učebnice s. 17. Před nácvičkou písničky si poslechněte nahrávku, abyste měli představu o náročnosti melodie.

Nácvička písničky: určíme si všechny druhy not, pomlky a zopakujeme dynamická znaménka. Písnička se pohybuje v tónovém prostoru čisté oktávy. Přečtete si text a potom nacvičíte pomocí *imitační metody* maximálně po třech taktech (nebo lépe frázích – hymna začíná druhou dobou). V učebnici není vypsán akordický doprovod, doporučujeme však hymnu s ním hrát. Pro žáky bude snadnější se orientovat v harmonii.

Doprovázejte dlouhými drženými akordy, vždy do změny harmonie:

Kde domov můj

Josef Kajetán Tyl

František Škroup

♩ = 70

The musical score is written in treble clef with a common time signature (C). The tempo is marked as ♩ = 70. The lyrics are written below the notes, and chord symbols are placed above the staff. The score consists of four lines of music.

Chord symbols: C, G⁷, C, C⁷, F, C, C⁷, F, C, G⁷, C, G⁷, C, E, E⁷, Am, F, C, G⁷, Am, F[#] dim, C, G⁷, C.

Lyrics: Kde do-mov můj, kde do-mov můj? Vo-da hu-čí, po lu-či-nách, bo-ry šu-mí-po-ska-li-nách, v sa-dě skví-se z ja-ra květ, zems-ký ráj - to na poh led! A to je ta krá-sná ze-mě, ze-mě čes-ká do-mov můj - ze-mě čes-ká do-mov můj.

Listopad – 2. kapitola

Písňe *Kdyby byl Bavorov, Strejček Nimra, Polka, poslech* – J. Vejvoda: Škoda lásky

Učebnice s. 18, 19

1. Zpěv písňe

Kdyby byl Bavorov – tato lyrická lidová písňe je jakousi osobní milostnou výpovědí chlapce jeho dívce. Text písničky konkretizuje kraj, kde se děj odehrává.

Rozsah písňe se pohybuje v tónovém prostoru čisté kvinty (e¹–h¹; ve 2. hlase c¹). Písňe je ve 2/4 taktu, její rytmus tvoří noty osminové, čtvrtové i šestnáctinové. Rytmičkou zvláštností, objevující se v sedmém taktu písňe, je tečka za notou a šestnáctinová nota.

Otázky pro žáky: 1) *Zná někdo z vás město Bavorov?* (Bavorov je české město ležící v Jihočeském kraji, v okrese Strakonice, u řeky Blanice.) 2) *Slyšeli jste někdy o městech Prachatice a Vodňany?* (V rámci vlastivědy mohou žáci vyhledat zmíněná místa na mapě.)

Učitel zazpívá písňe s klavírním doprovodem. Následně přednese text dílu **A**. Část písňe několikrát zazpívá, přičemž děti se ke zpěvu postupně přidávají. Melodie dílu **B** se skládá ze stupnicových schodů, melodii proto nejdříve zpíváme na slabiku *la*. Po nácvičku dílu **B** zpíváme již nám známou část a na jiný text.

Cvičení zaměřené na procvičení tečkovaného rytmu transponuje učitel v rozsahu C dur do Fis dur, dle průměrného hlasového rozsahu žáků:

za vo - dič - kou stu - de - nou, za vo - dič - kou

stu - de - nou, za vo - dič - kou stu - de - nou

atd.

2. Tanec – polka, zpěv písňe

Strejček Nimra – rozsah písňe se pohybuje v tónovém prostoru čisté kvinty d¹–a¹. Nejdříve si společně vytleskejte rytmus, potom přečtete slova a vysvětlíte pojmy, viz s. 19. Písňe nejdříve zazpívá učitel s doprovodem melodického nástroje. Potom nácviček s žáky *imitační metodou* po 4 taktech.

Až budete písňe umět, můžete ji obohatit hrou na tělo. Můžete použít stejný rytmus jako v písni *Kdyby byl Bavorov*:

dupání

tleskání

pleskání

Úkol pro žáky: Zkuste poznat, který tanec se tančí na následující píseň. (Poslechová aktivita, při které žáci poznávají druh tance – polku.)

Polka je společenský tanec v 2/4 taktu, který vznikl okolo roku 1830 v Čechách. Stejným výrazem se označuje i hudební skladba v jeho rytmu. Polka je oblíbená především v zemích střední Evropy. Jednou z nejpopulárnějších polek je píseň **Škoda lásky** od Jaromíra Vejvody, která byla v roce 2000 vyhlášena jako Hit století v rámci soutěžní ankety Českého rozhlasu.

3. Poslech

Jaromír Vejvoda: *Škoda lásky*

viz učebnice s. 19

Další informace o autorovi: **Jaromír Vejvoda** (28. března 1902, Zbraslav – 13. listopadu 1988, Zbraslav) byl český hudební skladatel a kapelník, autor po celém světě proslavené polky **Škoda lásky**.

Vejvoda pocházel z muzikantské rodiny. Jeho děda a otec byli muzikanti, jako i otcovi čtyři bratři. Měl šest sourozenců, dalším muzikantem byl jeho bratr Václav.

V šesti letech se Jaromír Vejvoda začal učit hrát na housle, ve čtrnácti letech na křídlovku, v patnácti se stal členem otcovy kapely, jejíž vedení převzal po návratu z vojenské služby a pro niž napsal celkem 82 skladeb. Po únoru 1948 byl donucen kapelu po dvaadvaceti letech rozpustit. Nastoupil jako skladník do továrny. Členové kapely přešli pod správu města Zbraslavi a hráli dál pod názvem Zbraslavanka. Jaromír Vejvoda kapelu občas pohostinsky dirigoval. Později žil v Teplicích, pak v Praze. Byl označován za krále dechové hudby. Vejvoda měl tři syny: Jaromíra, Jiřího a Josefa. Pomyslnou štafetu po něm převzal Josef, který se stal hudebníkem, skladatelem a kapelníkem. Jeho vnučka Zuzana je muzikálová herečka.

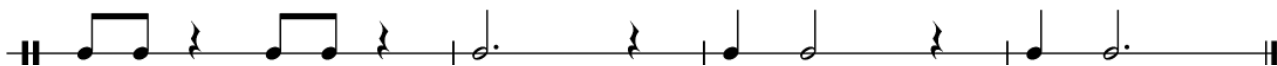
Listopad – 3. kapitola

Nota půlová s tečkou, píseň *Jdu cestou necestou*, Rytmizace a melodizace říkadla

Učebnice s. 20, 21

1. Hudební teorie

Nota půlová s tečkou – vytleskejte si obě cvičení, viz s. 20. Tato cvičení jsou obě v třídobém taktu. Doporučujeme si pro upřesnění ještě vytleskat rytmické cvičení v 4dobém taktu (následující písnička totiž tento rytmický útvar obsahuje).

2. Zpěv písně

Jdu cestou necestou – rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru duodecimy (a–c²), nejprve si vytleskáme rytmus a určíme v písničce všechny druhy not a pomlk. Společně si přečteme text a potom učitel písničku zazpívá. Píseň nacvičujte po 2 částech (sloka, refrén), nejlépe *imitační metodou*.

Píseň si můžete zazpívat i s jednoduchým rytmickým doprovodem. Zde je kladen důraz na barvu nástrojů:

prstové činelky

dřívka

triangl

K doprovodu písně můžete přidat i zvonkohru nebo xylofon, a to velmi jednoduše. Nástroje budou hrát vždy první notu v taktu, ale budou ji hrát jako notu celou. Čili držet na doby:

3. Rytmizace a melodizace říkadla – melodie k druhé části textu:

a) Můžete pracovat s melodií z první části a noty v taktu různě popřehazovat:

Smut-ně z ok-na vy - hlí - ží, kdy se k zám-ku při - blí - ží

ží ten, kdo dra - ka pře-mů - že a prin-cez - ně po - mů - že.

b) Nebo vymyslet úplně jinou melodii. Jediné, co doporučujeme zachovat, je stejné metrum. Tedy 2/4 takt.

Smut - ně z ok - na vyh - lí - ží, kdy se k zám - ku při - blí - ží

ten, kdo dra - ka pře - mů - že a prin - cez - ně po - mů - že.

Listopad – 4. kapitola

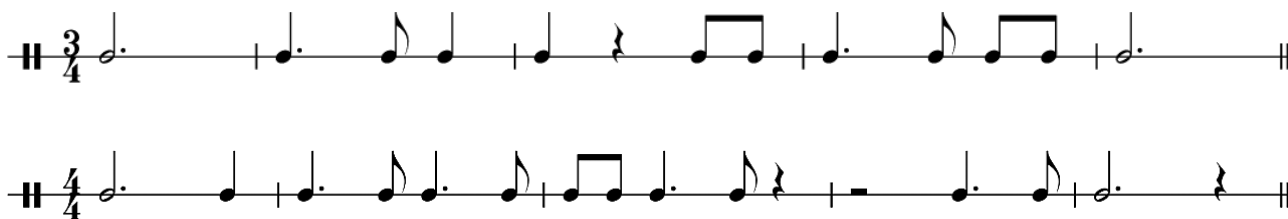
Nota čtvrtřová s tečkou, píseň *Okolo Frýdku cestička*

Učebnice s. 22, 23

1. Hudební teorie

Nota čtvrtřová s tečkou – tečka u noty prodlužuje její hodnotu o polovinu její hodnoty. V minulé kapitole se žáci setkali s tečkovaným rytmem poprvé (nota půlová s tečkou). Nota čtvrtřová s tečkou trvá na jeden a půl doby. Žáci mohou mít problém délku noty správně spočítat. Proto je velmi důležité počítat nahlas a dát důraz na jednotlivé slabiky v dobách. (*prv-ní, dru-há...*).

Nejdříve si zatleskejte příklad na s. 22, potom ale uveďte rytmická cvičení i ve třídobém a čtyřdobém taktu, kde můžete použít obě varianty tečkovaného rytmu:

2. Zpěv písně

Okolo Frýdku cestička – rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru velké sexty (d¹–h¹), nácvik písně bude velmi jednoduchý. Nejdříve vyhledají žáci nový rytmický útvar (*notu čtvrtřovou s tečkou*) a pak si píseň vytleskejte. Přečtete si společně text a předzpívejte žákům jednu sloku s klavírem nebo jiným doprovodným nástrojem, potom můžete zpívat společně.

Jako rytmický doprovod doporučujeme využít právě probíraný tečkovaný rytmus:

dřívka

bubínek (drhlo)

tamburína

Poznámka: part dřívek může vyťukávat i rytmus melodie.

Prosinec – 1. kapitola

Píseň *Voláme sluníčko*, tečkovaný rytmus – procvičování, poslech – B. Smetana: *Louisina polka*

Učebnice s. 24, 25

1. Zpěv písně

Voláme sluníčko – před nácvikem písně připomeňte dětem výrazy *prima volta* (označuje v hudební notaci krátkou pasáž na konci tématu před opakovacím znaménkem), *seconda volta* a nově *terc volta*, aby se mohly v notách dobře orientovat. Potom určete všechny druhy not a píseň si společně jednou vytleskejte. Přečtete si společně text a nácvik melodie zvolte po čtyřtaktích. Rozsah písně se pohybuje

v tónovém prostoru velké sexty (d^1-h^1). Je zde krásný **příklad ukončené a neukončené melodie** (učivo **květen/3. kapitola**). Učitel předzpívá, žáci zopakují. Tato imitační metoda bude stačit pouze v první sloce, píseň je velmi jednoduchá a žákům určitě rychle půjde.

Pro zpestření můžete doplnit a přidat jednoduchý rytmický doprovod:

chřestidlo

dřívka

triangel

Pokud máte opravdu šikovné žáky, mohou hrát melodii ještě na zvonkohru nebo xylofon.

2. Hudební teorie

Tečkovaný rytmus – procvičování

viz úkol s. 25

3. Poslech

Bedřich Smetana: *Louisina polka*

viz učebnice s. 25

Poznámka: základní informace o Bedřichu Smetanovi se děti dozvěděly již v loňském roce – HV 3 s. 21.

Prosinec – 2. kapitola

Písňe *Sem, sem, sem, pastýři*; *Na Vánoce dlůhé noce*, nota c^2

Učebnice s. 26, 27

1. Zpěv písňe

Sem, sem, sem, pastýři – **pastorela** je drobná kantáta (skladba pro sóla a sbor s doprovodem orchestru) s lidovou vánoční tematikou, typická pro českou hudební kulturu. Mezi pastorely patří i dílo Ondřeje Poddaného z Rožmitálu *Sem, sem, sem, pastýři* – rozsah písňe se pohybuje v tónovém prostoru čisté oktávy (c^1-c^2).

Nejdříve si písňe společně vytleskejte a najděte v ní novou notu c^2 . Přečtěte si společně text. Písňe nejdříve zazpívejte a pak začněte s nácvikem melodie *imitační metodou*. Rozdělte ji na dvě části (4+8 taktů). Pozor na terciové skoky v druhé části. Písňe je pěvecky trochu náročnější, protože obsahuje rozpětí oktávy.

Píseň můžete jednoduše doprovodit na rytmické nástroje:

2. Hudební teorie

Nota c² – procvičte si s žáky všechny dosud známé noty, využijte notové zápisy písní i následující úkoly:

a) Doplňte společně následující cvičení:

b) Doplňte do taktů notu c² v různých rytmických hodnotách:

řešení

3. Zpěv písně

Na Vánoce dlůhé noce – rozsah písně se pohybuje v prostoru čisté kvinty (f¹–c²), píseň je ve 2/4 taktu a je rytmicky velmi jednoduchá. Objevují se zde pouze dva druhy not (čtvrtě a osminy). Nejprve si společně přečtěte text, je v moravském nářečí. Potom si písničku zatleskejte a učitel jednu sloku zazpívá. Návčik písně bude opět *imitační metodou* (4+4 takty), pozor na čistotu terciových skoků. Pod písní na s. 27 je vypsán i rytmický doprovod.

Prosinec – 3. kapitola

Píseň *Já malý přicházím koledovat*, Vánoční rytmizování, poslech – A. Michna z Otradovic: *Vánoční noc*

Učebnice s. 28, 29

1. Zpěv písně

Já malý přicházím koledovat – rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru velké sexty (d¹–h¹). Nejdříve si v písni určíme takt a řekneme si společně všechny druhy not a pomlk, které se zde vyskytují. Společně si píseň vytleskejte a přečtěte text. Učitel zazpívá sám za doprovodu klavíru první sloku a potom začnete *imitační metodou* nácvik. Nejdříve část **A** (4+4 takty), pak část **B** (6 taktů). Druhou a třetí sloku už zpívejte společně.

Nácvik doprovodu (viz učebnice s. 28) – nejprve si zkuste zpěv s trianglem, potom teprve přidejte zvonkohru.

2. Vánoční rytmizování

viz učebnice s. 29

Zde je několik příkladů, jak procvičit 2/4, 3/4 a 4/4 takt. Použijte různá slova s vánoční a zimní tematikou:

3/4
vá - noč - ní přá - ní sva - tá noc štěd - rý ve - čer

4/4
sně - ho - vá vloč - ka spad - la mi do oč - ka

4/4
u - pe - če - me cu - kro - ví Je - ží - šek to dob - ře ví

Procvičte také s žáky tečkovaný rytmus:

2/4
zpí - vej ko - le - du dí - vej sně - hu - lák

3. Poslech

Adam Michna z Otradovic: *Vánoční noc*

viz učebnice s. 29

Další informace o autorovi: **Adam Michna z Otradovic** (kolem 1600?, Jindřichův Hradec – 2. listopadu 1676, Jindřichův Hradec) byl český raně barokní básník, hudební skladatel, sbormistr a varhaník. Byl jedním z nejvýznamnějších českých skladatelů a básníků 17. století, iniciátorem rozmachu české barokní hudební kultury a stal se inspirací mnoha dalších generací skladatelů pro rozvoj tradice české národní hudby. Adam Michna pocházel ze staré, ale nepřilíš významné aristokratické rodiny

vладыků, jeho šlechtický titul byl rytíř. Úpadek všeho národního života po bitvě na Bílé hoře, a zvláště také pokleslost umění, se jej bolestně dotýkaly a povzbudily ho k napsání jeho nejslavnějších děl. Jeho tvůrčí aktivita byla soustředěna především na hudbu duchovní. Napsal mnoho českých duchovních písní, z nichž některé, především písně vánoční, jsou oblíbené dodnes. K nim patří např. „*Vánoční noc*“, známá spíše jako *Chtíc, aby spal*, která je v Česku i dnes jednou z nejčastěji hraných koled.

Leden – 1. kapitola

Valčík, píseň *Valčík se představuje*, poslech J. Strauss ml. – *Na krásném modrém Dunaji*, Metronom, Rytmické cvičení

Učebnice s. 30, 31

1. Tanec

Valčík – nejprve vysvětlíme dětem citění třídobého taktu: Takt je členěn na doby – stejně dlouhé časové úseky. První doba v taktu (nota za taktovou čarou) má vždy větší přízvuk – hraje se silněji než ostatní. Takt třídobý – jejich doby mohou mít různou hodnotu (půlové noty, čtvrté...). Přízvuk zůstává na první době, druhá, třetí doba je nepřívzvučná. Dobám **přízvukným** se rovněž říká **těžké doby**, **nepřízvukným lehké doby**.

Připomeneme již známou polku.

2. Zpěv písně

Valčík se představuje – rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru velké sexty (f¹–d²). Nejdříve si přečteme text a společně vytleskáme rytmus. Budeme dbát i na správnou přízvuknost, takže první doba bude trochu silnější.

Otázka pro žáky: Kolikrát se ve skladbě objevuje nota c²?

Nácvik melodie *imitační metodou* po čtyřech taktech plus prima volta a seconda volta. Dbejte na správnou intonaci u terciových skoků.

Po společném zpěvu si valčík doprovodíte na rytmičné nástroje, viz učebnice s. 30.

3. Poslech

Johann Strauss mladší: *Na krásném modrém Dunaji*

viz učebnice s. 31

Další informace o autorovi: **Johann Strauss mladší** (25. října 1825 Sankt Ulrich [dnes součást Vídně] – 3. června 1899 Vídeň) byl rakouský hudební skladatel. Napsal velké množství instrumentálních kusů, z nichž největší popularity dosáhl právě valčík *Na krásném modrém Dunaji*. Byl označován za „krále valčíků“. Taneční orchestrální hudbu povznesl na koncertní úroveň. Johann Strauss napsal za svého života něco okolo 550 skladeb. Patřily mezi ně polky, valčíky, pochody, operety a jedna opera. Byl schopen rozvíjet taneční formu svého otce, nejen valčíků, ale i čtverylek a kvapíků. Valčík dovedl k dokonalosti a taneční hudba se stala skutečným uměním. Navázal také na otcovu tvorbu pochodů.

4. Hudební teorie

Metronom

viz učebnice s. 31

5. Rytmické cvičení

viz učebnice s. 31, nejdříve si vytleskejte a potom můžete doplňovat do rytmu různý text:

1. řádek: **Hu-deb-ka | je nej-lep-ší | ta se lí-bí všem. || Trum-pe-ta | už ne-trou-bí | ti-cho sly-ší-me. ||**

2. řádek: **Ne-vím, | kde je můj | sve-tr. || Tu-ším, | že ne-mám | kníž-ku. ||**

S textem i rytmem můžete dále pracovat. Děti mohou skládat na text melodii (vzestupnou, sestupnou, skokem...) a procvičit tak psaní not. Např.:

Hu - deb - ka je nej - lep - ší, ta se lí - bí všem.
Ne - vím, kde - je můj sve - tr.

Leden – 2.kapitola

Písňe *Až já pojedu přes ten les, Široký, hluboký*, mollová a durová tónina, Pohybová hra

Učebnice s. 32, 33

1. Nácvič písňe

Až já pojedu přes ten les – Obsah písňe: Příběh, lidský osud, organicky vsazený do prostoru, který evokuje představu klidné, „čisté“ přírody, jež slouží člověku – aniž by ji on svým působením zdevastoval. Pohovořte si s dětmi o významu lesa a přírody. Jaká nádherná místa české země znáte?

Rozsah písňe se pohybuje v tónovém prostoru čisté kvinty (d¹–a¹). Než začnete s nácvič, nejdříve si prohlédněte notový zápis, určete všechny druhy not a pomlk a písň si vytleskejte. Jedná se o procvičení třídobého taktu. Písň pak doporučujeme naučit *imitační metodou* – předzpívejte vždy 4 takty a děti to po vás zopakují. Potom zpívejte písň dohromady.

Zde je ukázka rytmického doprovodu. Určitě použijte tečkovaný rytmus:

bubínek
dřívka
tamburína
triangel

Písň je mollová. Znáte ještě nějakou mollovou písň? (*Já husárek malý, Pět ježibab* z učebnice HV 3). Pokud ano, společně si ji zazpívejte.

2. Hudební teorie

Mollová a durová tónina

viz učebnice s. 32

3. Zpěv písně

Píseň Široký, hluboký – milostná píseň, která má souvislost s přírodou. Tato píseň je v durové tónině, ale přesto je velmi smutná. Rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru čisté oktávy (d^1-d^2). Na začátku si společně přečtete text a popište příběh, o kterém písnička vypráví. Určete všechny druhy not a pomlk a potom si společně zatleskejte.

Otázka pro žáky: Co znamená oblouček spojující noty?

Učitel zazpívá s doprovodem melodického nástroje první sloku a pak po řádcích zkouší zpívat dohromady už s žáky. V prvním řádku jsou v melodii terciové skoky, na začátku druhého řádku skok kvartový. Píseň je v rozsahu oktávy, proto dbejte na uvolněný krk při zpěvu tónů cis^2 , d^2 .

Zde je jednoduchý doprovod k písni:

4. Pohybová hra

Mambo-džambo: rytmicko-pohybová hra

viz učebnice s. 33

Leden – 3. kapitola

Píseň Ztracená bačkorka, opakování

Učebnice s. 34, 35

1. Zpěv písně

Ztracená bačkorka – náročná píseň, rytmicky, melodicky a hlavně harmonicky. Pro správné zvládnutí písně je zapotřebí všechna tato odvětví pořádně nacvičit. Rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru velké decimy ($h-cis^2$). Nejdříve si společně přečtete text a pohovořte si o příběhu, který písnička vypráví. Pak se podívejte na ni rytmicky, určete druhy not a pomlk. Setkáváme se zde s novým pojmem, a to je **triola**.

Pojem dětem jednoduše vysvětlíme. **Triola** vzniká rozdělením noty na 3 stejné díly:

jahoda ja - ho - da, kytara ky - ta - ra, koleda ko - le - da,

Píseň si zkuste společně vytleskat a říkejte při tom již text. Při nácviu melodie si písničku rozdělte na dvě části – sloku a refrén. Sloku vždy předzpívejte po 4 taktech na slabiku **la** nebo **na**, ať žáci dobře pochopí rytmus. U refrénu můžete předzpívat již text po 7 taktech, protože je rytmicky snadnější.

Píseň si poté zazpívejte všichni dohromady. Co se týče doprovodu, doporučujeme ve sloce držený akord a v refrénu příznávkový doprovod:

2. Opakování

viz učebnice s. 35

Únor – 1. kapitola

Malá písňová forma jednodílná, píseň *Běží liška k Táboru*, Malá písňová forma dvoudílná, píseň *Okolo Třeboně*

Učebnice s. 36, 37

1. Hudební teorie

Malá písňová forma

Malá písňová forma jednodílná

viz učebnice s. 36

2. Zpěv písně

Běží liška k Táboru – píseň není třeba nijak představovat, rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru čisté kvinty (d¹–a¹), je vhodná jako příklad k učivu **Malá písňová forma jednodílná**.

S dětmi si její podání můžete opravdu užít, a to za doprovodu co nejvíce rytmických nástrojů:

bubínek
 prstové činelky
 chřestidlo
 dřívka
 tamburína

3. Hudební teorie

Malá písňová forma dvoudílná

viz učebnice s. 37

4. Zpěv písně

Okolo Třeboně – určete si takt a vyjmenujte všechny druhy not a pomlk. Píseň si společně vytleskejte. Začíná na třetím stupni, proto si nejprve zazpívejte opěrnou píseň *Maličká su*. Rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru velké sexty (d^1-h^1).

Jedná se o **Malou písňovou formu dvoudílnou**, podle toho bude také vypadat nácvik písně. Díl **A** nácvik *imitační metodou* po 3, 4 a 3 taktech. Díl **B** po 4 taktech. Potom si společně obě sloky zazpívejte.

Píseň můžete doplnit pohybem, viz učebnice s. 37, nebo jednoduchým rytmickým doprovodem. Jde o to, aby se obě části lišily:

dřívka
 triangl

Únor – 2. kapitola

Leoš Janáček, píseň *Už ty pilky dořezaly*, poslech – L. Janáček: *Lašské tance – Pilky*

Učebnice s. 38, 39

1. Hudební teorie

Leoš Janáček

viz učebnice s. 38

2. Zpěv písně

Už ty pilky dořezaly – jedná se o velmi jednoduchou píseň. Rytmickou stránku není potřeba procvičovat, proto se hned dejte do nácvičku melodie. Rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru čisté kvinty (f^1 – c^2). První sloku žákům zazpívejte a potom pokračujte dohromady po 4 taktech. Dejte pozor na terciové skoky a kvintový skok ve 2. taktu písně. Jako pomůcku můžete použít pomyslné schody a na nich rukou přeskakovat daný interval.

Nácvička tanečku viz učebnice s. 39, lze použít i hru na tělo:

The image shows a rhythmic exercise in 2/4 time, consisting of three parts: 'dupání' (clapping), 'tleskání' (clapping), and 'luskání' (clapping). Each part is written on a single staff with a treble clef and a 2/4 time signature. The exercise is divided into four measures. The first measure is a whole note. The second measure is a half note followed by a quarter note. The third measure is a quarter note followed by a quarter note. The fourth measure is a quarter note followed by a quarter note. The 'dupání' part uses a simple rhythmic pattern of quarter notes. The 'tleskání' part uses a pattern of quarter notes with some rests. The 'luskání' part uses a pattern of quarter notes with some rests.

3. Poslech

Leoš Janáček: *Lašské tance* – skladba *Pilky*

viz učebnice s. 39

Březen – 1. kapitola

Píseň *Čáp letí*, hudební říkanka *Bud' me všichni veselí*

Učebnice s. 40, 41

1. Zpěv písně

Čáp letí – hudební říkadlo zhudebnil Jiří Pavlica (známý houslista, hudební skladatel, aranžér a primáš hudebního uskupení *Hradišťan*). V minulém školním roce jste poslouchali ukázky tohoto tělesa *Masopust* a *Modlitba za vodu*.

Tato píseň je rozdělena na 2 části. 1. část oznamovací, 2. část otázky a odpovědi s tematickou dohrou. Nejdříve si přečtete text a píseň si vytleskejte. V notovém zápisu se objevují noty označující odpověď rytmického nástroje. Nejdříve začnete s nácvičkou první části *imitační metodou* po 4 taktech, potom pokračujte stejně v druhé části. Píseň se pohybuje v tónovém rozmezí sexty (d^1 – h^1), má lidový charakter, proto doprovázejte duvajovým doprovodem.

Duvajový doprovod:

atd.

Píseň můžete doprovodit i na rytmické nástroje, doporučujeme odlišit jednotlivé části:

1. část:

2. část: (dohra v 2. části bude doprovázena stejně jako část 1.)

Březen – 2. kapitola

Píseň Červená, modrá fiala, A já su synek z Polanky

Učebnice s. 42, 43

1. Zpěv písně

Červená, modrá fiala – nejdříve si přečtete text a rozeberte jeho obsah. Potom si společně vytleskejte rytmus. Rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru decimy (c^1-e^2), proto děti na začátku hodiny dobře rozezpívejte. Učitel první sloku zazpívá s doprovodem melodického nástroje a dále nácvik písně provede *imitační metodou* po 4 taktech (pozor na čistotu terciových a kvartových skoků). K písni je vypsán jednoduchý rytmický doprovod, který nacvičíte s žáky nejdříve jednotlivě po nástroji, pak zpěv a nástroje dohromady. Nástroje můžete obměnit podle vlastní fantazie.

2. Zpěv písně

A já su synek z Polanky – píseň je ve valašském nářečí. Je potřeba, aby děti rozuměly textu, vysvětlíte si nejprve společně:

cérka – dcera, *galánka* – milá, přítelkyně, *gazděna* – hospodyně, *orat'* – orat, *set'* – sít, *salaš* – letní sídlo pastevců ovcí, *bačovat* – pracovat jako *bača* – pást ovce.

Vytleskejte si rytmus a pojmenujte všechny druhy not a pomlk. Rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru nony (c¹–d²). Učitel za doprovodu melodického nástroje předzpívá první sloku. Potom společně dvakrát zazpívejte melodii písně na slabiku *la* a dále už můžete zpívat všechny sloky. Na s. 43 je vypsán rytmický doprovod, který můžete různě kombinovat. Návčik doprovodu doporučujeme po jednotlivých nástrojích a postupně připojujete ostatní.

Březen – 3. kapitola

Píseň *Když se zamiluje kůň, Tovačov, Tovačov, poslech* – F. Kmoch: *Můj koníček*

Učebnice s. 44–46

1. Zpěv písně

Když se zamiluje kůň – nejdříve si pojmenujte v písni všechny druhy not a pomlk. Přečtěte si společně celý text.

Otázka pro žáky: *Jaké další písně o koních ještě znáte?* (Můžete si alespoň kousky zazpívat.)

Píseň má dvě části (sloka a refrén), proto se u jejího návčiku budeme seznamovat nejprve se slokou, pak refrénem i s rytmickým doprovodem. Rozsah písně se pohybuje v tónovém prostoru velké sexty (f¹–d²). Návčik písně zvolte *imitační metodou* vždy po 4 taktech – učitel zazpívá, žáci zopakují, refrén stejně tak. Pozor na nový hudební útvar v 5. taktu refrénu. Jedná se o **ligaturu** (vysvětlení pro žáky: *grafický symbol notového zápisu, který spojuje obloučkem noty stejné výšky. Používá se k zápisu tónu, jehož délka je součtem not spojených ligaturami*). Po intonační stránce píseň není těžká. Jedná se o sekundové postupy v tónině F dur.

Při doprovodu doporučujeme rozlišit melodickou část **A** a rytmickou část **B**. Pokud budete doprovázet písničku na klavír, doporučujeme v části **A** akordické rozklady a v části **B** větší rytmický důraz:

The image shows two systems of musical notation for the song 'Když se zamiluje kůň'. Each system consists of a vocal line (labeled 'zpěv') and a piano accompaniment (labeled 'Klavír' and 'klavír'). The music is in 4/4 time and F major. The first system shows the beginning of the piece, with the piano part featuring a simple accompaniment. The second system shows a more rhythmic part of the piano accompaniment, with the vocal line continuing. The piece ends with 'atd...'.

2. Poslech

František Kmoch: *Můj koníček*

viz učebnice s. 45

Další informace o autorovi: **František Kmoch** (1. srpen 1848 Zásmyky u Kolína – 30. duben 1912 Kolín) byl český dirigent a skladatel dechové hudby. Kmochův otec, krejčí, byl hráč na klarinet a hrál lidovou hudbu. Již jako dítě se František naučil hrát na housle a v 10 letech psal první drobné skladby. V reakci na styl rakousko-uherských vojenských pochodů skládal Kmoch pochody hluboce zakořeněné v české lidové hudbě. Jejich prostřední části, dnes označované obvykle jako „trio“, byly téměř vždy doprovázeny textem, který zpívali hudebníci, sbor, případně posluchači. Tyto texty byly důležitým výrazem českého národního uvědomění.

3. Zpěv písně

Tovačov, Tovačov – *Tovačov je malé městečko na Moravě v regionu Haná. Hanácké nářečí je s tímto krajem provázané. Je velmi zpěvné a snadno ho poznáte. V písničce máme několik slov z tohoto nářečí – vysvětlíme si je s dětmi: **nebel bech** – nebyl bych, **debe ne** – kdyby ne, **galánek** – holec, **nemožu** – nemůžu, **zapomenót** – zapomenout, **spomeno** – vzpomenu, **polejó** – polijí...*

Nejdříve si přečtete a vysvětlíte text písně, následně si píseň s textem první sloky vytleskejte. Jedná se o 3/4 takt, proto bude přízvučná vždy první doba v taktu. Pozor na předposlední takt v písni, kde je nutné dodržovat pomlku. Návčik melodie ideálně *imitační metodou* po 4 taktech. Píseň není těžká a její rozsah se pohybuje v tónovém prostoru nony. Přímo u písně je vypsán rytmický doprovod, návčik doporučujeme bubínek + dřívka, zvonkohra a nakonec dohromady.

Doprovod můžete ještě doplnit například o triangel, prstové činelky nebo tamburínu:

Pro učitele doporučujeme příznávkový doprovod s důrazem na první dobu:

Duben – 1. kapitola

Lidový dvojhlas, písně *Marjánko, Marjánko; Sedemdesiat sukieň mala*, poslech – Slovenská píseň: *Sedemdesiat sukieň mala*

Učebnice s. 47, 48

1. Hudební teorie

Lidový dvojhlas – předpokladem dvojhlasého zpěvu je čistý jednohlas a potřebná míra rozvoje harmonického slyšení (*nezapomínejme ani na důležitost vícehlasu rytmicky pohybového a deklamačního či instrumentálního včetně jejich kombinování*).

Průprava k dvojhlasu: doprovod druhého hlasu vyučujícího (nebo žáky) k prvnímu hlasu třídy (lépe na melodický nástroj, klavír vnímají spíše jako rytmický doprovod, protože jeho akordy neumějí analyzovat) – zpravidla cvičení provádíme bez textu, průpravu můžeme zařazovat běžně do rozezpívání.

Lidový dvojhlas = hlasy jsou vedeny v paralelních terciích (sextách), vhodným cvičením k lidovému dvojhlasu je tato dvojhlasá řada:

Metodický postup při nácviu dvojhlasé písně:

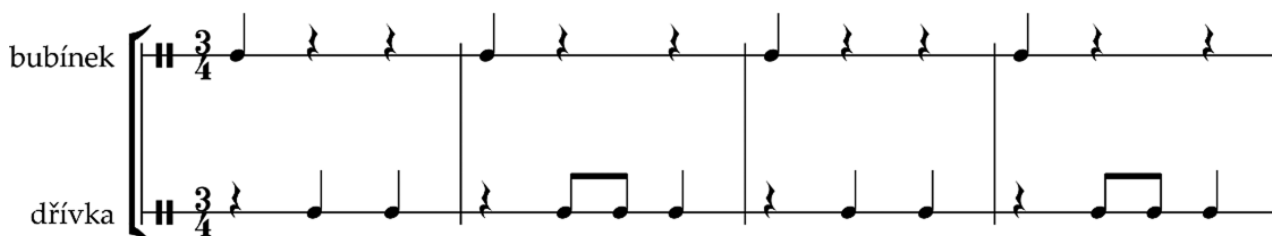
1. Společný nácvik prvního (druhého) hlasu
2. Žáci zpívají první (druhý) hlas, učitel hraje či zpívá hlas druhý (první)
3. Několik vybraných žáků zpívá první hlas, ostatní hlas druhý
4. Vzájemný poměr mezi počtem žáků prvního a druhého hlasu postupně vyrovnáváme
5. Při dalším opakování písně snižujeme počty zpěváků v jednotlivých hlasech

2. Zpěv písně

Marjánko, Marjánko – nejdříve si společně vytleskejte rytmus písně, pojmenujte všechny noty a pomlky. Pozor na tečkovaný rytmus, aby ho žáci dodržovali přesně. Přečtěte si text a *imitační metodou* po 4 taktech začněte s nácvikem písně, její rozsah se pohybuje v tónovém prostoru kvinty (e^1-h^1 , druhý hlas cis^1-g^1).

Píseň doprovodte příznávkovým doprovodem s důrazem na první dobu (stejně jako píseň *Tovačov, Tovačov*).

Pokud budete píseň dvojhlasně dobře zvládat, můžete ji i jednoduše doprovodit na rytmické nástroje:

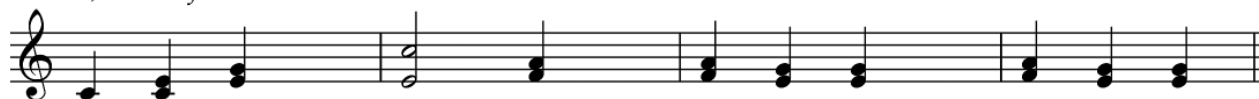

Jako příklad lidového dvojhlasu můžete zahrát dětem část písní, které jste se nedávno naučili, ale obohacené o druhý hlas:

Tovačov, Tovačov

Červená, modrá fiala

Nejdříve zahrajte část jednohlasně, potom dvojhlasně, aby si žáci uvědomili rozdíl.

3. Zpěv písně + poslech

Sedemdesiat sukieň mala – Nejdříve představte píseň dětem poslechem v podání cimbálové muziky, viz odkaz na s. 76. – **Poslech: Slovenská píseň: Sedemdesiat sukieň mala.**

Píseň je rychlá a energická, dětem se bude určitě dobře zpívat. Po poslechu si společně přečtete text a přeložte některá slova – viz učebnice. Potom si vytleskejte rytmus, nejdříve pomalu a potom v tempu. Je důležité dodržet správnou rytmizaci hlavně u tečkovaného rytmu a neutíkat u not osminových (druhý řádek – třetí takt). Pojmenujte všechny noty v písničce. Návčik zvolte *imitační metodou* po 4 taktech. Nejprve na slabiku **na** nebo **la**. Můžete zkusit zaspívat píseň na jména not (c, d, e, e, d, d, c, c...). Píseň se pohybuje v tónovém prostoru oktávy (c¹–c²).

Použijte příznávkový doprovod s výraznou basovou linkou:

Pokud budete chtít, můžete píseň ještě obohatit o jednoduchý rytmický doprovod:

Duben – 2. kapitola

Píseň Malé kotě, Komorní hudba, Wolfgang Amadeus Mozart, poslech – W. A. Mozart: *Klavírní trio C dur, K. 548 – 1. Allegro*

Učebnice s. 49, 50

1. Zpěv písně

Malé kotě – je tvořena terciovými skoky, proto doporučujeme na rozezpívání zvolit kvůli intonaci píseň *Běží liška k Táboru* nebo *Ovčáci čtveráci*. Před samotným návčikem je důležité určit v písni všechny druhy not, pomlka a pojmu, jako je repetice nebo D.S. al Fine. Přečtete si společně text, návčik melodie doporučujeme *imitační metodou* klidně po 8 taktech, protože se melodie často opakuje. Nejdříve sloku a pak stejným způsobem i refrén. Píseň se pohybuje v tónovém rozsahu sexty (e¹–c²).

Jako doprovod doporučujeme při sloce příznávkový a u refrénu zvýraznit v basu a akcentem každou dobu.

Refrén

Zde je způsob doprovodu písni hrou na tělo:

1. skupina

dup tlesk dup plesk dup tlesk dup plesk

2. skupina

lusk lusk lusk lusk lusk lusk lusk lusk

Refrén

tleskání

pleskání

atd.

2. Hudební teorie

Komorní hudba

Wolfgang Amadeus Mozart

viz učebnice s. 50

Další informace: **Wolfgang Amadeus Mozart** (27. ledna 1756, Salcburk – 5. prosince 1791, Vídeň) byl rakouský klasicistní hudební skladatel a klavírní virtuos. Je uznáván jako geniální hudebník, komponoval díla světského i duchovního charakteru – opery, symfonie, koncertní skladby pro různé sólové nástroje, komorní hudbu, mše a chorály. Ve svém dětství koncertoval po celé Evropě. Mozart se vyznačoval fenomenálními schopnostmi od svého útlého dětství. Skládal již v pěti letech. Hrál na klavír a na housle. Spolu s otcem a sestrou koncertoval a předváděl svá raná díla před evropskou šlechtou. Poté, co opustil pozici dvorního skladatele v Salcburku, nenalezl již přes svou proslulost stále placené místo pro zajištění existence své rodiny. Často cestoval a byl neustále v dlužích. Nechtěl sloužit jako lokaj aristokratické společnosti a přál si zůstat svobodným umělcem. Mezi jeho nejproslulejší díla se řadí opery *Figarova svatba* a *Don Giovanni* a jeho poslední monumentální, i když nedokončený, opus zádušní mše *Requiem d moll.*

3. Poslech

Wolfgang Amadeus Mozart: *Klavírní trio C dur, K. 548 – 1. Allegro*

viz učebnice s. 50

Duben – 3. kapitola

Píseň *Valčíček*

Učebnice s. 51

1. Zpěv písně

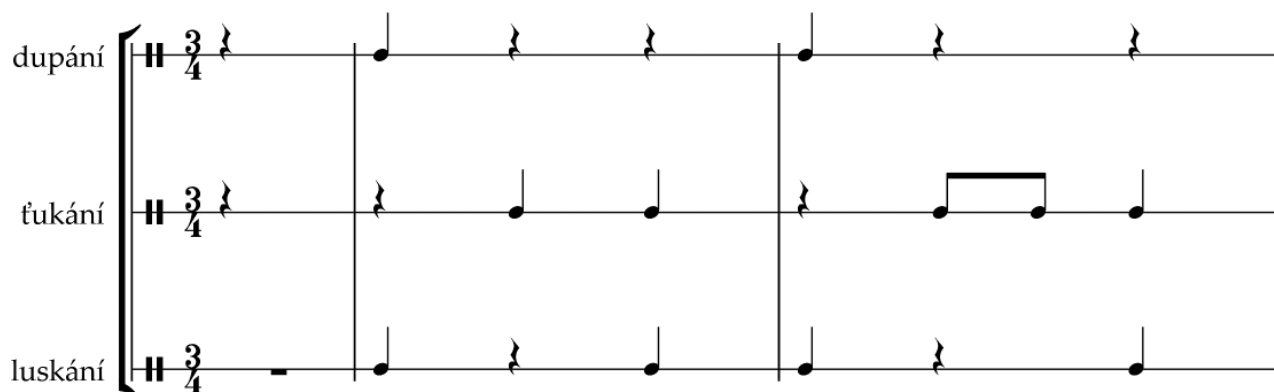
Valčíček – nejdříve si přečtete text a společně vytleskejte rytmus. Určete všechny druhy not a pomlky a zopakujte termín **předtaktí** (neúplný takt na začátku skladby). Píseň se pohybuje v tónovém rozsahu oktávy (c^1-c^2), proto můžete melodii procvičit nejdříve na jména not (c, d, e, e, e, e, d...), nebo *imitační metodou* po 8 taktech (včetně předtaktí).

Jako doprovod doporučujeme rozložené akordy v osminových notách:

Další úkoly s písní viz s. 51.

Zde je příklad doprovodu písně hrou na tělo, můžete pracovat s každým hlasem zvlášť, dohromady i střídavě:

Květen – 1. kapitola

Opera, poslech B. Smetana: *Prodaná nevěsta* – píseň *Proč bychom se netěšili*,
píseň *Ten chlumecký zámek*

Učebnice s. 52, 53

1. Hudební teorie

Opera

Viz učebnice s. 52, dle zájmu dětí můžete informace podle vlastního uvážení rozšířit.

2. Poslech

Bedřich Smetana: *Prodaná nevěsta* – píseň *Proč bychom se netěšili*

viz učebnice s. 52

3. Zpěv písně

Ten chlumecký zámek – v písni se zpívá o místě ve východních Čechách, konkrétně o městě Chlumec nad Cidlinou. Zpívá se zde o odchodu na vojnu.

Otázka pro žáky: Znáte ještě nějakou jinou píseň s vojenskou tematikou?

Přečtete si tedy nejdříve text a rozeberte celkový děj písničky. Vytleskejte si společně rytmus. Objevují se zde legatová spojení, proto je dobré se i v tomto duchu rozezpívat (viz s. 69 cv. 4), nebo si můžete vymyslet cvičení vlastní.

Po rozezpívání začněte s nácvikem 1. hlasu, doporučujeme *imitační metodou* po 4 taktech. Pohybuje se v tónovém rozmezí oktávy (d¹–d²). Po nácviku 1. hlasu můžete zkusit 2. hlas. Pohybuje se v tónovém rozmezí kvinty (cis¹–g¹). S nácvikem postupujte stejně, viz Lidový dvojhlas (Duben – 1. kapitola). Jako doprovod doporučujeme rozložené akordy v osminových hodnotách.

Pokud budete chtít, můžete si píseň zazpívat i s jednoduchým rytmickým doprovodem:

Rhythmic accompaniment for the song 'Ten chlumecký zámek'. It consists of three staves: bubínek (snare drum), triangl (triangle), and dřívka (clackers). The time signature is 2/4. The bubínek part has a simple pattern of quarter notes and rests. The triangl part has a similar pattern. The dřívka part has a pattern of quarter notes and eighth notes.

Květen – 2. kapitola

Písně Pod dubem, Dyž sa buček zeleňá

Učebnice s. 54, 55

1. Zpěv písně

Pod dubem – na začátku si řekněte příběh pohádky **Lotrando a Zubejda**, děti mohou hádat, ve které její části se písnička nachází. Jejimi autory jsou už nám známí Jaroslav Uhlíř a Zdeněk Svěrák. Připomeňte si písničky, které jste od nich již zpívali.

Otázka pro žáky: Znáte ještě nějakou jinou píseň z této pohádky? (např. Řízni, rízni; Mniši, jo, mniši; Nám se stalo něco překrásného; ...)

Píseň je rozdělena na dvě části – refrén mollový v pomalém až trochu těžkopádném tempu, a naopak jednotlivé sloky jsou v tónině durové ve velmi rychlém tempu. Proto by se nácvik měl odvíjet od těchto skutečností. Nejdříve si vezměte refrén, společně si ho vytleskejte, jednou předzpívejte a žáci zopakují. Potom pokračujte s nácvikem jednotlivých slok. Po přečtení textu je důležité přesně uchopit rytmickou stránku, a to takty s pomlčkami, aby žáci nastupovali přesně po osminové pomlce. Udělejte si rytmické cvičení na tento motiv:

Rhythmic exercise for the song 'Pod dubem'. It consists of a single staff with a common time signature (C). The exercise is divided into three measures by double bar lines. The first measure contains the lyrics 'Já se po-dí-vám.' with a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note. The second measure contains 'Vím to je-nom já.' with a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note. The third measure contains 'Sám to ne-zvlá-dám.' with a dotted quarter note, an eighth note, and a quarter note. There are rests in the first and second measures.

Potom pokračujte *imitační metodou* po 4 taktech na slabiku **la**, nebo **na**. Nakonec zkuste zazpívat první sloku dohromady v pomalém tempu a spojte i s refrénem. Píseň se pohybuje v tónovém rozsahu septimy (d¹–c²).

Doprovod v refrénu pomalý, pouze na těžkých dobách, při slokách rychlý příznávkový:

refrén

sloky

atd

Pokud děti vše zvládnou, můžete doprovodit písničku co nejjednodušeji hrou na tělo. Refrén dupání, sloka pleskání:

dupání

pleskání

2. Zpěv písně

Dyž sa buček zeleňá – písnička je z Valaška; pro žáky: Znáte ještě nějakou jinou valašskou píseň? A rozumíte valašskému nářečí? Přečtete si text a píseň si společně vytleskejte. V druhém řádku (2. a 4. takt) se objevuje nový rytmický útvar – SYNKOPA (je rytmicky nepravidelný útvar, který vznikne přesunutím přízvuku z těžké doby na lehkou a splynutím vnitřních dob v jednu časovou jednotku), proto dětem tento útvar nejdříve vytleskejte sami. Píseň se pohybuje v tónovém rozmezí oktávy, žáci mohou nejdříve určit noty a písničku zazpívat na jejich jména (c, d, e, f, g, a, g...). Nácvik melodie udělejte *imitační metodou* po jednom řádku.

Doprovod můžete zvolit dvojím způsobem. První příznávkový a nebo tzv. duvajový (charakteristický rytmus s důrazem na první dobu).

příznávkový

duvajový

Květen – 3. kapitola

Píseň *Tisíc mil*, Ukončená a neukončená melodie

Učebnice s. 56, 57

1. Zpěv písně

Tisíc mil – nácvik písně bude jednoduchý, protože osmitaktová melodie se neustále opakuje. Na začátku si přečtete text, vyhledejte v notovém zápisu všechny hudební pojmy (předtaktí, ligatura, tečkovaný rytmus, prima volta, sekunda volta) a zopakujte si jejich význam. Píseň si jednou společně vytleskejte, ovšem pozor na rytmus hned v prvním taktu, kde je obrácený rytmus tečkovaných not. Bylo by dobré tento rytmus procvičit na nějakém příkladu, aby se to děti správně naučily a rytmus dodržovaly.

4/4

|| G4 . A4 B4 C5 || D5 . E5 F5 G5 || A5 . B5 C6 D6 ||

|| já se vdá-vám, dám ti vě - jír, já ti má-vám ||

Písnička se pohybuje v tónovém rozsahu kvinty. Melodie je snadno zapamatovatelná, proto nácvik udělejte společně nejdříve na slabiku **la** nebo **na**, potom už i s textem.

Jako doprovod doporučujeme rozložené akordy. Pokud budete chtít, můžete si písničku doprovodit i na rytmické nástroje:

prstové činelky

chřestidlo

dřívka

4/4

G4 A4 B4 C5 D5 E5 F5 G5

2. Hudební teorie

Ukončená a neukončená melodie – 2. a 3. příklad na s. 57 můžete ukončit dvojím způsobem: buďto přidáte pouze dva takty, nebo zopakujete první motiv a melodii ukončíte potom, důležité je, aby melodie byla ukončena tónikou:

cvičení 2.

2/4

C4 D4 E4 F4 G4

C4 D4 E4 F4 G4 A4 B4

cvičení 3.

2/4

C4 D4 E4 F4 G4

C4 D4 E4 F4 G4 A4 B4

Červen – 1. kapitola

Písňe *Když jsem k vám chodíval; Muzikanti, co děláte*, Hudební předehra, mezihra, dohra

Učebnice s. 58, 59

1. Zpěv písňe + Hudební teorie: Hudební předehra, mezihra, dohra

Když jsem k vám chodíval – je to písňe v tříčtvrtvovém taktu, zpívána od spodního 5. stupně. Proto si na úvod zopakujte třídobý takt a rozezpívejte se opěrnou písňí *Bude zima, bude mráz*. Nejdříve dětem zazpívejte první sloku bez přede hry, mezihry a do hry. Na konci do hry je značka *ritardando* – tzn. *zpomalovat*. Společně si vytleskejte rytmus a přečtete slova. Potom dětem následně na této písničce ukažte učivo na s. 59 **Hudební přede hra, mezihra a dohra**. Přehrajte jednotlivé části s důkladným popisem („*Ted' hraji přede hru, 1. sloka...*“). K nácvi ku písňe můžete použít zpívání melodie na slabiku *la*. Písňe se pohybuje v tónovém rozmezí oktávy (c^1 – c^2).

Jako doprovod doporučujeme rozložené akordy v osminových hodnotách.

Pokud budou děti šikovné, můžete si písňe doprovodit jednoduše i pomocí rytmických nástrojů. Jednou mohou děti doprovázet zpěv, podruhé budou pouze hrát v přede hře, mezihře a do hře. Sloka vychází na 7 taktů, proto děti první takt na konci zopakují.

triangl
prstové činelky
dřívka

2. Zpěv písňe

Muzikanti, co děláte – písňe je v g moll, proto ji nejdříve dětem zahrajte a zopakujte si pojem durová a mollová tónina. Připomeňte si písňe v mollové tónině, které jste se už naučili. Potom si přečtete text, vysvětlíte slova v nářečí (*husle, dróžičky, cimbále, chasa, všeci*). Společně si písňe vytleskejte a *imitační metodou* po (3+2+3+4) taktech nacvičte. Písňe se pohybuje v tónovém rozsahu oktávy (d^1 – d^2).

Jelikož se jedná o lidovou písňe, doporučujeme doprovod tzv. *duvajovým* rytmem s důrazem na první dobu:

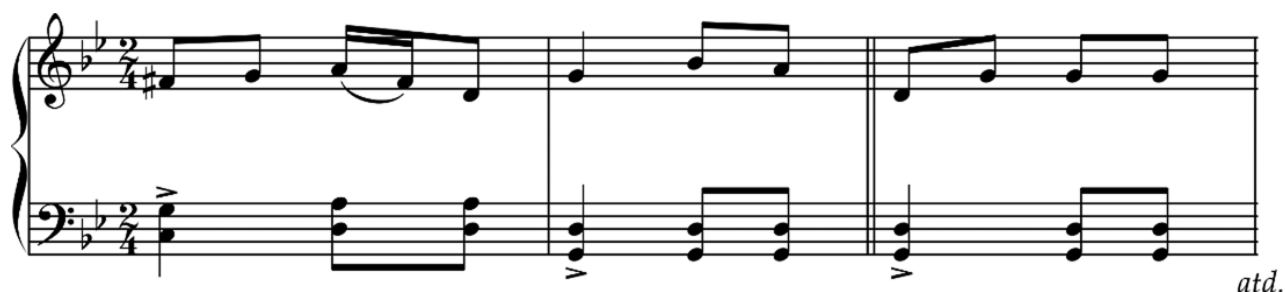
atd.

Co se týče přede hry a do hry, můžete pracovat přímo s takty písňe nebo si vymyslet vlastní melodii. Pokud budete pracovat s takty písňe, jako přede hru můžete použít dva poslední takty, také čtyři poslední takty, nebo celý druhý řádek. Totéž platí i u do hry. Zopakujte motivy z těchto částí písničky. Ale přede hra a dohra nemusí mít stejnou délku. Proto můžete tvořit dle vlastní fantazie. Například

jako předehtu hrát celý druhý řádek a dohtu už jenom poslední dva takty.

Pokud budete chtít vymyslet vlastní melodii, doporučujeme držet se harmonie a neodbočovat z tóniny g moll. Měla by před nástupem zpěvu i ukončení písně zaznít vždy kadence SDT (Subdominanta, Dominanta, Tónika). Například:

Předehtra:

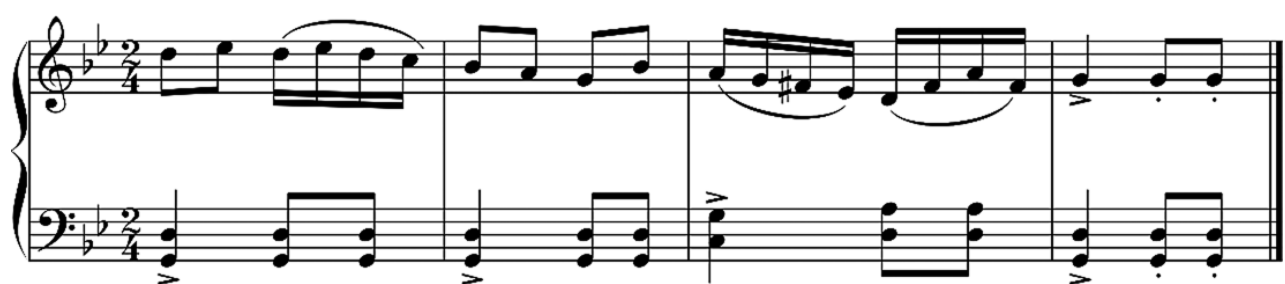
nebo

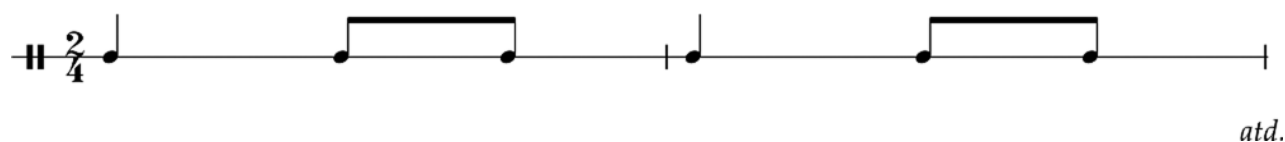
Dohra:

nebo

Jako rytmický doprovod můžete zvolit ozvučná dřívka, která zvýrazní duvavý rytmus:

Červen – 2. kapitola

Píseň *Větrě, větríčku*, poslech – *Svatební menuet* z pohádky *S čerty nejsou žerty*, Hudba vážná a populární, poslech – A Vivaldi: *Čtvero ročních dob, Jaro* – 1. věta *Allegro*

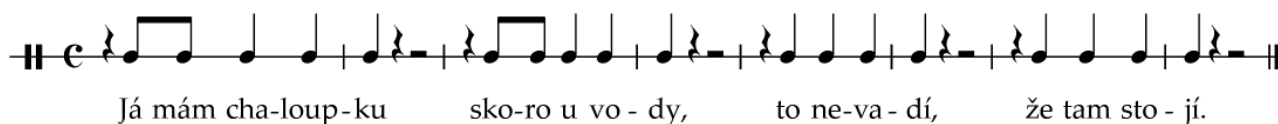
Učebnice s. 60, 61

1. Zpěv písně

Větrě, větríčku – je ze známé tvůrčí dílny Jaroslava Uhlíře a Zdeňka Svěráka. Připomeňte si s dětmi, které další písně jste se již od této známé dvojice učili. A písničky si zazpívejte (s. 5 *Září*, s. 44 *Když se zamiluje kůň*, s. 54 *Pod dubem*).

Než začnete s nácvičkou písně, připomeňte si děj pohádky *S čerty nejsou žerty*. Nejdříve si přečtete text a potom si píseň společně vytleskejte. Určete všechny druhy not a pomlk. Píseň není těžká, ale dejte pozor na nástupy po čtvrtvých pomlčkách (na druhou dobu). Můžete si proto vytvořit jednoduché rytmické cvičení (třeba formou hry na tělo) a nástupy na druhou dobu procvičit.

Například:

Já mám cha-loup-ku sko-ro u vo - dy, to ne-va - dí, že tam sto - jí.

Melodie začíná 3. stupněm, proto si na rozezpívání zvolte píseň *Maličká su*. Nácvičku zvolte *imitační metodou* po jednom řádku. Píseň se pohybuje v tónovém rozsahu nóny a jako doprovod doporučujeme akordické rozklady v osminových hodnotách.

Píseň můžete i jednoduše doprovodit na rytmické nástroje. Melodii může hrát zvonkohra nebo xylofon a ostatní nástroje můžou rytmicky jemně dobarvovat:

zvonkohra
dřívka
triangl
prstové činelky

atd.

2. Poslech

Svatební menuet z pohádky *S čerty nejsou žerty*

viz učebnice s. 60

3. Hudební teorie

Hudba vážná a populární

viz učebnice s. 61

4. Poslech

Antonio Vivaldi: *Čtvero ročních dob, Jaro – 1. věta Allegro*

viz učebnice s. 61

Další informace o autorovi: **Antonio Lucio Vivaldi** (4. března 1678 Benátky – 28. července 1741 Vídeň) byl italský kněz, barokní hudební skladatel a houslový virtuos. Jeho nejznámějším dílem je soubor čtyř houslových koncertů nazvaný *Čtvero ročních dob*, který patří k nejznámějším a nejhranějším skladbám té doby. Jak bylo již výše uvedeno, jedná se o čtyři houslové koncerty zobrazující roční období v přírodě. Inspirací bylo patrně okolí Mantovy. Toto dílo znamenalo doslova revoluci v hudbě. Vivaldimu se podařilo hudebně vyjádřit specifické zvuky venkova: zpěv ptáků, štěkání psů, bzucení much, déšť, bouři, výkřiky opilců, ale i ticho nad zasněženou krajinou a praskání ohně v krbu. Ke každému koncertu napsal báseň popisující scény ilustrované hudbou. Vivaldi byl jako autor velmi plodný. Zkomponoval řadu oper a mnoho hudby instrumentální i vokální.

Červen – 3. kapitola

Písň *Probuzení, Léto je prima*

Učebnice s. 62, 63

1. Zpěv písň

Probuzení – začíná 8. stupněm, proto při rozezpívání zvolte opěrnou písň *Zajíček běží po silnici*. přečtete si text a vytleskejte společně rytmus.

Objevují se zde obloučky, můžete si proto zkusit následující cvičení, kdy děti procvičí zpěv s a bez nich:

na na na na na na____ vi-jo-vi-jo-vi vi- jo - vi da-va-da-va da-va-da da____va-da

Nácvik zvolte *imitační metodou* po taktech, písň se pohybuje v tónovém rozsahu oktávy. Jako doprovod můžete zvolit akordický rozklad v osminových hodnotách (který bude v rychlejším tempu náročnější) nebo dudáckou kvintu.

atd.

nebo

atd.

2. Zpěv písně

Léto je prima – píseň vypadá jednoduše, ale je náročná. Jak rytmicky, tak intonačně. Rytmus je *alle breve* (tzn. jednou tak rychle = psané na 4, ale cítit na 2), proto si nejdříve vytleskejte v pomalém tempu rytmus, určete si všechny druhy not a pomlk. Pozor na nástupy po čtvrtové pomlce. Je důležité, aby byly přesné. Zopakujte si, co znamená ligatura. Potom si společně přečtete text. Píseň dětem zazpívejte nebo pusťte nějaký její záznam (např. na kanálu youtube), aby měli žáci představu o její melodii i rytmu. Potom nácvik klasicky *imitační metodou* po 4 taktech. Melodie se pohybuje v tónovém prostoru decimy (h–d²).

Doprovázejte příznávkovým doprovodem ve čtvrtových notách:

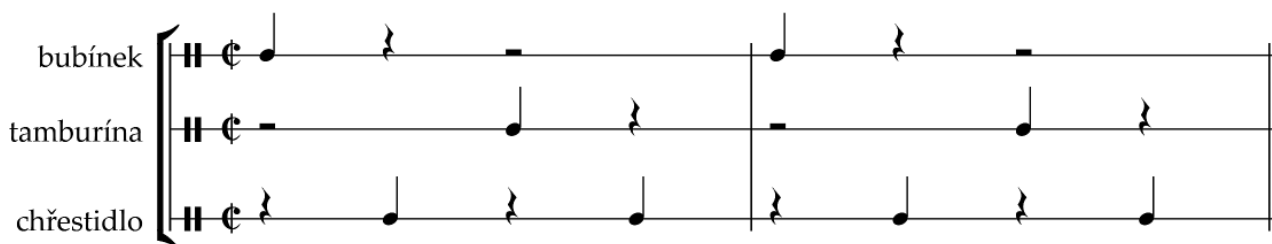

Musical notation for piano accompaniment in 2/4 time. The right hand (treble clef) plays chords: C4-E4-G4, C4-E4-G4, C4-E4-G4, C4-E4-G4, C4-E4-G4, C4-E4-G4. The left hand (bass clef) plays a simple bass line: C3, E3, G3, C4, E4, G4, C4, E4, G4, C4, E4, G4.

atd.

Pravou ruku můžete obohatit o druhý hlas ve spodní tercii.

Píseň si můžete s dětmi doprovodit tímto jednoduchým rytmickým doprovodem:

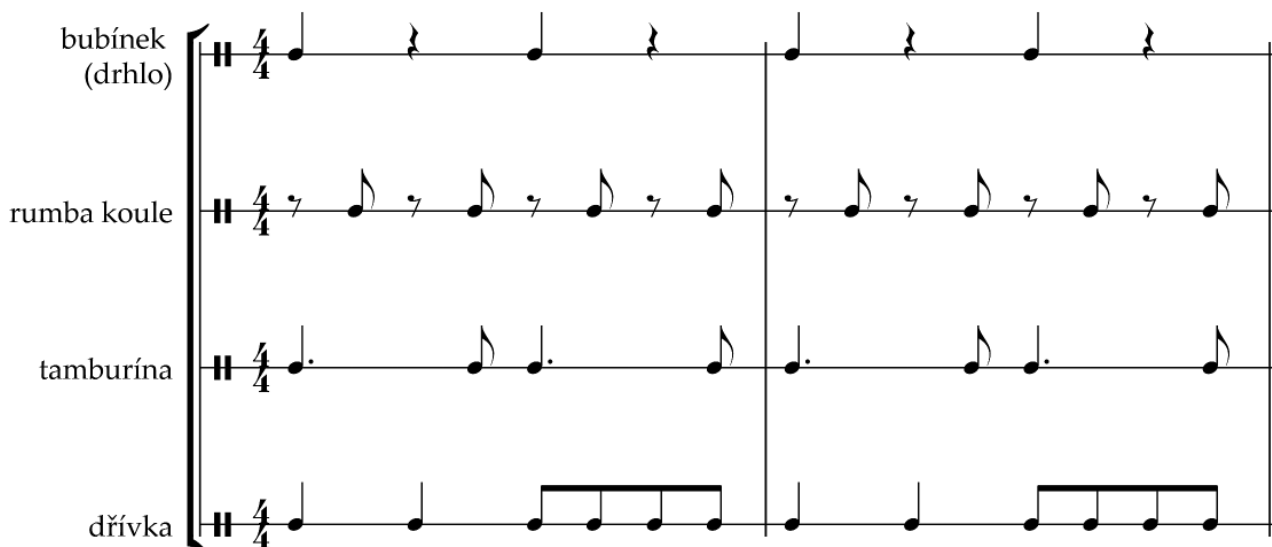

Rhythmic accompaniment notation for three instruments: bubínek, tamburína, and chřestidlo. The notation is in 2/4 time and consists of two measures. Bubínek: quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest. Tamburína: quarter rest, quarter note, quarter rest, quarter note. Chřestidlo: quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest.

Pro pilné zpěváky:

píseň *Okoř*

Rytmický doprovod:

Rhythmic accompaniment notation for four instruments: bubínek (drhlo), rumba koule, tamburína, and dřívka. The notation is in 4/4 time and consists of two measures. Bubínek (drhlo): quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest. Rumba koule: quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest, quarter note, quarter rest. Tamburína: quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note. Dřívka: quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note, quarter note.

píseň *Velbloud*

rytmický doprovod:

The score for 'Velbloud' is in common time (C) and consists of four staves. The instruments and their parts are:

- bubínek:** A simple rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the first and third beats of each measure.
- tamburína:** A rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the second and fourth beats of each measure.
- rumba koule:** A rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the first and third beats of each measure.
- dřívka:** A rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the second and fourth beats of each measure.

píseň *Strč prst skrz krk*

rytmický doprovod – hra na tělo:

The score for 'Strč prst skrz krk' is in 4/4 time and consists of four staves. The instruments and their parts are:

- dupání:** A rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the first and third beats of each measure.
- luskáni:** A rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the second and fourth beats of each measure.
- pleskáni:** A rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the first and third beats of each measure.
- tleskáni:** A rhythmic pattern of quarter notes with accents, alternating between the second and fourth beats of each measure.

podle melodie